

A. Strateški in dolgoročni cilji prejemnika, ukrepi za njihovo doseg, ciljne in izhodiščne vrednosti ter kazalniki prejemnika, s katerimi spremlja doseganje ciljnih vrednosti

Opis

1 Osnovne informacije o ZRC SAZU

Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti (v nadaljevanju: ZRC SAZU) je po številu zaposlenih tretji največji javni raziskovalni zavod v Sloveniji. Z 18 raziskovalnimi inštituti predstavlja osrednjo slovensko znanstveno ustanovo na področju humanistike, vendar raziskovalno delo sega tudi na področja družboslovja, naravoslovja, tehnike in družbene medicine.

Sedež: Novi trg 2, 1000 Ljubljana

Spletna stran: www.zrc-sazu.si, facebook.com/zrcsazu, instagram.com/zrcsazu, youtube.com/@zrc-sazu

1.1 Temeljne dejavnosti ZRC SAZU

Vsebinska in organizacijska jedra raziskovalne dejavnosti ZRC SAZU so raziskovalni programi (RP). Njihova raziskovalna usmeritev sodi v naslednja področja (po klasifikaciji ERC): PE10 Znanost o Zemlji (2 RP), LS8 Okoljska biologija, ekologija in evolucija (1 RP), SH3 Družba in njena raznolikost (3 RP), SH4 Človeški um in njegova kompleksnost (1 RP), SH5 Kulture in kulturna produkcija (8 RP), SH6 Preučevanje človeške preteklosti (4 RP), SH7 Človeška mobilnost, okolje in prostor (1 RP). S posameznimi raziskavami segamo tudi na druga področja. Disciplinarno specifična področja so navedena v poglavju 1.5.

Drugo pomembno področje našega delovanja je zbiranje, sistematično urejanje, ustrezna hramba ter kritično vrednotenje gradiva naravne in kulturne dediščine. Izpostavljamo zvočni arhiv Glasbenonarodopisnega inštituta in največje zbirke: FloVegSi (Favna, flora in vegetacija Slovenije), PZSBL (Podatkovna zbirka Slovenskega biografskega leksikona) in ARKAS (Arheološki kataster Slovenije).

Tretje področje je prenos znanja, kjer velja omeniti številne objave v Založbi ZRC in zunaj nje, širok in raznolik nabor prireditev za strokovno in splošno javnost (okoli 150 na leto) ter vpetost v pedagoške procese na univerzah doma in v tujini, še posebej v pred leti ustanovljeno Podiplomsko šolo ZRC SAZU, ki deluje kot samostojna enota od leta 2011.

Četrto področje zajema infrastrukturno podporo raziskovalni dejavnosti, ki vključuje osrednji infrastrukturni program ZRC SAZU ter sodelovanje v kar šestih evropskih raziskovalnih infrastrukturah ESFRI (EPOS, LifeWatch, eLTER, DARIAH, CLARIN in OPERAS), ki jih je Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport uvrstilo tudi v nacionalni Načrt razvoja raziskovalnih infrastruktur 2021–2030.

1.2 Organizacijska struktura in vodenje

ZRC SAZU sestavlja 18 inštitutov (16 jih je v Ljubljani, eden na Igu in eden v Postojni), Založba ZRC ter 4 regionalne raziskovalne postaje (Nova Gorica, Maribor, Petanjci in Barje), ki delujejo kot medinštitutske enote. Inštituti so avtonomni pri določanju raziskovalnih vsebin ter odgovorni za kadrovske razvoj in pridobivanje sredstev za raziskave.

Procesi upravljanja in odločanja potekajo na več ravneh. ZRC SAZU vodi direktor, Upravni odbor opravlja nadzorno in strateško usmerjevalno funkcijo, Znanstveni svet pa skrbi za oblikovanje in spremljanje raziskovalne politike. Predstojniki inštitutov, vodja založbe ter pomočnici in namestniki direktorja sestavljajo kolegij, ki deluje kot posvetovalno telo direktorja.

1.3 Zgodovinski razvoj ZRC SAZU

Najstarejši inštitut je nastal leta 1934, ki so mu v naslednjih desetletjih sledili novi, takrat še pod okriljem Slovenske akademije znanosti in umetnosti (v nadaljevanju: SAZU). 19. novembra 1981 je SAZU iz 15 akademjskih inštitutov in z 58 zaposlenimi ustanovila samostojen javno raziskovalni zavod ZRC SAZU, ki je s svojim delom začel leto pozneje. V naslednjih desetletjih se je povečal za 3 inštitute in zrasel na približno 400 zaposlenih. Samostojna pot ZRC SAZU je bila izjemno dinamična tudi zaradi številnih sprememb v nacionalnem raziskovalnem ekosistemu. Najnovejše so povezane s sprejetjem novega zakona o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti (v nadaljevanju: ZZrID) ter posledična uveljavitev stabilnega financiranja z začetkom 1. januarja 2022. Stabilno financiranje je ključno za delovanje, saj usmerja in omogoča pridobivanje virov iz drugih naslovov.

1.4 Vizija ZRC SAZU

Vizija ZRC SAZU je utrditi položaj vrhunske, nacionalno in mednarodno ugledne raziskovalne ustanove, ki temelji na dolgoletni tradiciji in bogatem institucionalnem znanju visoko usposobljenih, izkušenih in ustvarjalnih sodelavk in sodelavcev več generacij. Ti se kritično in odgovorno lotevajo dolgoročnih in aktualnih raziskav, s svojimi dosežki bogatijo zakladnico znanosti ter prispevajo k reševanju družbenih izzivov.

Na ZRC SAZU bomo s tradicionalnimi in sodobnimi raziskovalnimi pristopi ter z uveljavljenimi in inovativnimi metodami odgovarjali na dolgoročna in aktualna znanstvena vprašanja, se kritično in odgovorno odzivali na znanstvene in družbene izzive ter prispevali k razvoju znanosti, kulture in družbe. Raziskovali bomo pretekle in sedanje naravne ter družbene procese, jezik in kulturo ter dokumentirali in ohranjali naravno in kulturno dediščino.

Gradili bomo na znanstveni in upravljavski odličnosti, raznolikosti raziskovalnih vsebin, sodelovanju z domačimi in tujimi ustanovami ter interdisciplinarnem in multidisciplinarnem pristopu. Ustvarjali bomo spodbudno delovno okolje ter ustrezno nagrajevali kakovostno delo, odgovornost, proaktivnost in samoiniciativnost, pri tem pa upoštevali individualnost raziskovalnih skupin in posameznih raziskovalcev. Še naprej si bomo prizadevali, da bi Vlada Republike Slovenije zagotovila idejni, institucionalni in finančni okvir, ki bi znanosti priznal ustrezno mesto v družbi ter omogočal uresničevanje družbe znanja, hkrati pa se zavedal njene heterogenosti. Ob tem se bomo zavzemali za upoštevanje raznolikosti znanstvenih področij. Posebno pozornost bomo namenili financiranju dolgoročnih in temeljnih raziskav, ki so ključne za kakovostne in preiščljene znanstvene rezultate, ter stabilnemu položaju raziskovalk in raziskovalcev, ki omogoča ustvarjalno svobodo in poglobljeno raziskovalno delo.

1.5 Poslanstvo ZRC SAZU

Poslanstvo ZRC SAZU je strokovno, odgovorno in kritično interdisciplinarno, multidisciplinarno in transdisciplinarno raziskovalno delo na vseh obstoječih znanstvenih področjih (biologiji, paleontologiji, izseljenstvu in migracijah, zgodovino, kulturni zgodovini, kulturnih in spominskih študijah, arheologiji, antropologiji in prostorskih študijah, etnologiji, glasbenem narodopisju, jezikoslovju, literarnih vedah, muzikologiji, umetnostni zgodovini, filozofiji, geografiji, krasoslovju, družbenih vidikih zdravja) in obravnava tematik v širšem družbenem in kulturnem kontekstu, zbiranje, sistematično urejanje in ustrezna hramba zbranega gradiva, odzivanje na aktualne družbene, okoljske in gospodarske izzive, ustvarjanje kakovostnih, inovativnih in odmevnih rezultatov, spoznanj in dosežkov, njihov prenos v izobraževalni sistem, bogatenje gospodarstva in družbe z uporabnimi znanji in dosežki, širjenje vednosti in razumevanja ter – zlasti v primeru dediščine – prispevek k njenemu prepoznavanju, ohranjanju in promociji.

1.6 Temeljne vrednote ZRC SAZU

Temeljne vrednote odražajo poslanstvo, akademsko etiko in integriteto ter družbeno odgovornost ZRC SAZU:

- Odličnost in prodornost: spodbujanje vrhunskih raziskav, ki prispevajo k znanstvenemu napredku in družbenemu razvoju ter utrjujejo mednarodno prepoznavnost.
- Neodvisnost in strokovnost: zagotavljanje raziskovalne avtonomnosti in strokovne kritičnosti.
- Družbena odgovornost: prispevanje k razumevanju in reševanju aktualnih družbenih izzivov, prenos znanja v širšo družbo ter aktivno sodelovanje pri oblikovanju trajnostnih rešitev za prihodnost.
- Odgovorno upravljanje znanja in odprtost: odgovorno ravnanje z raziskovalnimi podatki in intelektualno lastnino, deljenje raziskovalnih rezultatov ter spodbujanje načel odprte znanosti.
- Etika in integriteta: spoštovanje najvišjih etičnih standardov, transparentnost raziskovanja, odgovorno objavljane rezultatov ter skrb za poštenost in zaupanje v raziskovalnem okolju.
- Raznolikost in vključenost: spodbujanje enakih možnosti, zagotavljanje spoštljivega in vključujočega okolja za vse zaposlene, cenjenje različnosti mnenj, izkušenj in pristopov ter zavzemanje za pravično in nediskriminatorno obravnavo v vseh vidikih delovanja.
- Interdisciplinarnost, multidisciplinarnost in transdisciplinarnost: spodbujanje povezovanja različnih znanstvenih področij in pristopov, ustvarjanje sinergij med disciplinami, preseganje tradicionalnih akademskih meja.

1.7 Osnovni podatki o zaposlenih

Rast števila zaposlenih v obdobju od 1997 do 2021

1997: 225, od tega raziskovalcev 120 (53 %)

2001: 247, od tega raziskovalcev 167 (68 %)

2011: 343, od tega raziskovalcev 258 (75 %)

2021: 385, od tega raziskovalcev 286 (74 %)

Rast števila zaposlenih v obdobju od 2021 do 2024

2021: 385 (361,2 FTE), od tega raziskovalcev 286 (265 FTE)

2022: 391 (366,5 FTE), od tega raziskovalcev 288 (266,1 FTE)

2023: 403 (376,95 FTE), od tega raziskovalcev 299 (275,6 FTE)

2024: 408 (381,9 FTE), od tega raziskovalcev 299 (274,4 FTE)

1.8 Osnovni pregled prihodkov in njihova struktura

Dinamika rasti celotnih prihodkov od 2001 do 2021

2001: 2.089.472.000 SIT oziroma 8.719.212 EUR (preračun v EUR po tečaju 239,64)

2011: 15.252.122 EUR (75 % povečanje v desetih letih)

2021: 21.537.092 EUR (41 % povečanje v desetih letih)

2024: 28.529.298 EUR (32 % povečanje v treh letih)

Struktura prihodkov za obdobje od 2021 do 2024

- Leto 2021

Celotni prihodki: 21.537.092 EUR

Stabilno financiranje: 12.689.625 EUR (59 %)

Kompetitivno financiranje: 7.667.933 EUR (41 %), od tega mednarodni projekti 1.480.971 EUR (7 % vseh prihodkov)

- Leto 2022

Celotni prihodki: 23.123.820 EUR

Stabilno financiranje: 13.941.322 EUR (60 %)

Kompetitivno financiranje: 7.667.933 EUR (40 %), od tega mednarodni projekti 1.298.419 EUR (6 % vseh prihodkov)

- Leto 2023

Celotni prihodki: 25.985.802 EUR

Stabilno financiranje: 16.009.758 EUR (62 %)

Kompetitivno financiranje: 9.976.044 EUR (38 %), od tega mednarodni projekti 1.362.943 EUR (5 % vseh prihodkov)

- Leto 2024

Celotni prihodki: 28.529.298 EUR

Stabilno financiranje: 18.227.637 (64 %)

Kompetitivno financiranje: 10.301.661 EUR (36 %), od tega mednarodni projekti 1.820.083 EUR (6 % vseh prihodkov)

ZRC SAZU si prizadeva za sinergijske učinke med različnimi viri financiranja, zato raziskovalne skupine in tudi posamezni raziskovalci večinoma kombinirajo raziskave, financirane iz stabilnih virov, z raziskavami iz nacionalnih in mednarodnih kompetitivnih virov. To zmanjšuje poslovno tveganje in omogoča dostop do različnih raziskovalnih tem in metodologij, kar spodbuja interdisciplinarno sodelovanje in učinkovit prenos znanja.

1.9 Izstopajoči znanstveni dosežki

Odkritje prvega neandertalskega glasbila

Inštitut za arheologijo ZRC SAZU, dr. Ivan Turk

Dolgoletna izkopavanja v jami Divje babe I na Cerkljanskem so leta 1995 prinesla odkritje najstarejšega glasbila na svetu. Najdba je pritegnila široko pozornost, saj bi lahko predstavljala prvi zanesljiv dokaz o glasbenem ustvarjanju neandertalcev.

Jezikovni portali

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU

Fran je od leta 2014 osrednja vstopna točka za brskanje po trenutno 46 slovarjih in 14 zbirkah. Leta 2024 je zabeležil več kot 112 milijonov iskanj.

Jezikovna svetovalnica vsak dan privabi več kot 15.000 obiskovalcev. Šolski portal Franček, namenjen osnovnim in srednjim šolam, deluje od leta 2021 in je leta 2024 presegel milijon iskanj. Najnovejša pridobitev je portal dvojezičnih slovarjev Franja, ki je v dobrih dveh mesecih zabeležil 1,8 milijona iskanj.

Odkritje največjega pajka mrežarja

Biološki Inštitut Jovana Hadžija ZRC SAZU, dr. Matjaž Kuntner

Odkritje vrste gigantskega pajka *Nephila komaci*, največjega pajka mrežarja, je pomembno za razumevanje evolucije gigantizma pri pajkih.

Raziskava je pokazala, da se telesna velikost samic povečuje, medtem ko velikost samcev ne sledi istemu vzorcu.

Zbirka Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev

Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU

Najstarejša in največja knjižna zbirka v slovenskem jeziku izhaja neprekinjeno od leta 1946. Trenutno je v tisku že njena 292. knjiga. Od leta 2009, ko zbirka domuje na ZRC SAZU, smo izdali 55 knjig.

Nova odkritja majevske kulture

Inštitut za antropološke in prostorske študije ZRC SAZU, dr. Ivan Šprajc

Na več raziskovalnih odpravah na Jukatan in Mehiko so bile odkrite prej neznane majevske naselbine, med njimi Ocomtún v osrednjem delu polotoka. Raziskave na področju arheoastronomije kažejo, da je majevski koledar morda starejši, kot je bilo doslej domnevano, saj naj bi bil v uporabi že okoli leta 1100 pr. n. št.

2 Proces priprave Strateškega razvojnega programa ZRC SAZU

Pri oblikovanju strategije smo izhajali iz petletnega načrta za obdobje 2019–2023, nacionalnih in globalnih trendov v znanosti, kulturi in umetnosti ter vizije razvoja ustanove.

Proces priprave Strateškega razvojnega programa (SRP) ZRC SAZU je potekal od januarja do junija 2022, ko je začel veljati ZZrID. Januarja smo ustanovili delovno skupino, februarja sta sledila spletni vprašalnik za zaposlene in analiza obstoječih strateških dokumentov, nato pa smo izdelali osnutek, ki je šel skozi več krogov usklajevanj. Proces usklajevanja je potekal v različnih skupinah deležnikov vse do junija, ko so bila izvedena še zadnja usklajevanja. Proces se je sklenil s pozitivnim mnenjem Znanstvenega sveta 22. junija 2022 in potrditvijo na Upravnem odboru 23. junija 2022. S Strateškim razvojnim programom so bili postavljeni trdni temelji za nadaljnjo rast ter možnosti okrepitve vloge ZRC SAZU v slovenskem in mednarodnem raziskovalnem prostoru.

2.1 Določitev strateških in dolgoročnih ciljev

Proces je bil izveden v več korakih. Delovna skupina za pripravo SRP je uvodoma pripravila poseben vprašalnik in povabila vse zaposlene k izpolnjevanju. Na podlagi dobljenih odgovorov, analize preteklih strateških dokumentov ter tujih primerov je pripravila SWOT analizo, s katero je opredelila ključne prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti. V več krogih usklajevanj z različnimi skupinami deležnikov je sledila opredelitev 66 dolgoročnih operativnih ciljev, ki smo jih združili v šest strateških ciljev.

Pri opredeljevanju ciljev so bili upoštevani predvsem njihova relevantnost, izvedljivost v načrtovanem časovnem okviru (do leta 2027), merljivost ter njihov pomen z vidika znanstvene odličnosti, družbenega in gospodarskega vpliva ter mednarodne vpetosti. Vendar nekateri cilji in z njimi povezani ukrepi presegajo okvir pravkar omenjenih vidikov, saj so ključnega pomena za nemoteno delovanje ZRC SAZU. Ti podporni cilji zagotavljajo ustrezno kadrovske, infrastrukturno in organizacijsko podporo, ki je nujna za uspešno uresničevanje strateških ciljev na področju odličnosti, družbenega in gospodarskega vpliva ter mednarodne vpetosti.

2.2 Določitev ukrepov

Vsak ukrep je bil premišljeno zasnovan tako, da nam pomaga doseči zastavljeni cilj in zagotavlja, da so cilji del širšega raziskovalnega ekosistema, ki vključuje domača in mednarodna okolja.

Izhodišča za oblikovanje ukrepov so bila, da so ukrepi morali:

- temeljiti na celovitem pristopu, ki je upošteval osrednje usmeritve strategije, ključne razvojne potrebe ZRC SAZU ter regulativne in vsebinske zahteve;
- zajeti znanstveno odličnost, družbeni in gospodarski vpliv ter mednarodno vpetost, kot to določa ZZrID;
- biti jasno določeni in merljivi, s poudarkom na izvedljivosti in pričakovanih učinkih;
- biti skladni z razpoložljivimi finančnimi, kadrovskimi in infrastrukturnimi viri, pri čemer je bilo ključno optimalno izkoriščanje obstoječih zmogljivosti;
- omogočati prilagodljivost glede na spremembe v raziskovalnem in družbenem okolju (npr. nove raziskovalne prioritete, spremembe v financiranju, globalni trendi).

2.3 Določitev kazalnikov

Za učinkovito uresničevanje ciljev je bilo treba določiti tudi konkretne kazalnike za spremljanje napredka v obdobju 2022–2027. Izhodiščne vrednosti kazalnikov smo določili na podlagi analize preteklih podatkov, zbranih pri pripravi dveh predhodnih dolgoročnih načrtov (2014–2018 in 2019–2023), vsakoletnih programov dela ter poročil o delu. Pri tem smo upoštevali tudi realne zmogljivosti ZRC SAZU.

Vsi kazalniki seveda niso merljivi, saj so nekateri ukrepi kvalitativni, npr. izboljšanje ustvarjalnosti, povečanje raziskovalne odličnosti ali razvoj novih raziskovalnih področij, ki jih je težko izraziti s številčnimi vrednostmi. Poleg tega se nekateri kazalniki nanašajo na dolgoročne spremembe, ki jih v krajšem časovnem obdobju ni mogoče neposredno kvantificirati – npr. večanje mednarodne vpetosti, krepitev sodelovanja z okoljem ali spodbujanje kariernega razvoja zaposlenih. V takih primerih bomo napredek spremljali s kvalitativnimi in opisnimi kriteriji.

3 Strateški in dolgoročni cilji delovanja

3.1 Strateški cilj C1: Odlično, avtonomno in odgovorno raziskovalno delo

Cilj 1 izhaja iz obstoječih prednosti ZRC SAZU, kot so inter-, multi- in transdisciplinarnost, kakovost raziskav in publikacij, močna tradicija in ugled v slovenskem okolju. Kljub temu obstajajo slabosti, kot so pomanjkanje samokritičnosti in nezadostna prisotnost v vrhunskih mednarodnih publikacijah in najodličnejših projektih. Priložnosti se kažejo v povečanju mednarodnih projektov in interdisciplinarnih sodelovanj, nevarnosti pa v nestabilnem financiranju in kvantificiranju dosežkov. Cilji zato vključujejo krepitev temeljnega in dolgoročnega raziskovanja, povečanje mednarodnih projektov (zlasti Obzorje Evropa in ERC), spodbujanje raziskovalne odličnosti ter kakovostnih objav, interdisciplinarno povezovanje ter vključevanje javnosti v raziskave.

Dolgoročni operativni cilji, povezani s strateškim ciljem C1:

C1.1 Razumevanje temeljnega raziskovanja kot hrbtenice raziskovalnega dela.

C1.2 Nadaljevanje izvajanja programa Naravna in kulturna dediščina slovenskega naroda in prizadevanje za povečanje sredstev zanj v sodelovanju z ustanoviteljico SAZU.

C1.3 Ukvarjanje z dolgoročnimi raziskavami in priprava celovitih in preglednih rezultatov ter prizadevanja za pridobitev sredstev iz programa nacionalnih raziskav.

- C1.4 Ohranjanje svetovno pomembnih dolgoročnih raziskav, vezanih tako na slovenski kot na mednarodni prostor.
- C1.5 Razvoj novih in interdisciplinarnih znanstvenih področij.
- C1.6 Spodbujanje skupinskega dela in ohranjanje vsebinske enovitosti programov in inštitutov.
- C1.7 Vsebinsko uspešno izvedeni projekti in programi.
- C1.8 Povečanje števila mednarodnih projektov, še posebej iz okvirnih programov (Obzorje Evropa), in pridobitev koordinatorskih projektov iz okvirnih programov.
- C1.9 Spodbujanje sodelovanja v mednarodnih projektih s prevlado akademskih ustanov.
- C1.10 Oblikovanje novih ali poglobitev obstoječih sodelovanj z gospodarskimi subjekti, ministrstvi, državnimi agencijami in zavodi.
- C1.11 Z raziskavami obravnavati aktualne družbene, okoljske in gospodarske teme oziroma dokumente in se kritično, strokovno in nepristransko odzivati nanje.
- C1.12 Spodbujanje kakovostnega raziskovalnega dela in priprave odličnih objav.
- C1.13 Spodbujanje kakovosti/odličnosti kot vrednote.
- C1.14 Prizadevanje za dvig kakovostne ravni revij in monografij, za korektno opravljene recenzentske postopke vseh izdaj ZRC SAZU, povečanje njihove mednarodne odmevnosti in po potrebi pritegnitev vrhunskih avtorjev in avtoric, recenzentov in recenzentk.
- C1.15 Vključevanje zainteresirane javnosti v raziskave in spodbujanje občanske znanosti (ang. citizen science) in množičenja.
- C1.16 Spodbujanje sodelovanja z raziskovalkami in raziskovalci drugih domačih in tujih ustanov in krepitev medinstitucionalnega sodelovanja.

Ukrepi, povezani s strateškim ciljem C1:

- U.C1.1 Oblikovanje novih in krepitev obstoječih dolgoročnih raziskovalnih programov (v preglednici 1).
- U.C1.2 Spodbujanje kakovosti oziroma odličnosti kot vrednote (v preglednici 1).
- U.C1.3 Spremljanje razvoja znanosti in aktualnih družbenih, okoljskih ter gospodarskih trendov za oblikovanje novih raziskovalnih pobud.
- U.C1.4 Prizadevanja za ohranjanje visoke ravni izvedbe programa Naravna in kulturna dediščina slovenskega naroda.
- U.C1.5 Podpiranje dolgoročnih raziskav in objavljanje celovitih in preglednih rezultatov.
- U.C1.6 Spodbujanje inter- in multidisciplinarnih raziskav.
- U.C1.7 Sistematično mreženje in oblikovanje konzorcijev za mednarodno sodelovanje in prijave na projekte Okvirnih programov EU (projekti, s katerimi zadostujemo pogoju iz 80. člena ZZrID).
- U.C1.8 Oblikovanje sistema spremljanja kakovosti, ki upošteva posebnosti raziskovalnih področij.
- U.C1.9 Izvedba mednarodne evalvacije za izboljšanje kakovosti raziskovalnega dela.
- U.C1.10 Priprava programa za pridobitev in črpanje sredstev razvojnega stebra financiranja.
- U.C1.11 Redna usposabljanja za načrtovanje in izvajanje projektov in delujoč podporni sistem.
- U.C1.12 Krepitev vidnosti odličnih dosežkov med notranjo in zunanjo javnostjo.
- U.C1.13 Krepitev znanstvenega publiciranja in uredniških procesov za izboljšanje dela z avtorji, recenzenti in oblikovalci z rednim usposabljanjem urednikov.
- U.C1.14 Aktivno iskanje in vzpostavljanje novih partnerstev z gospodarskimi subjekti, ministrstvi in državnimi agencijami.
- U.C1.15 Izkoriščanje vseh možnosti za vključevanje občanske znanosti v nove in tekoče raziskovalne projekte.

Kazalniki doseganja strateškega cilja C1:

- K.C1.1 Število raziskovalnih programov, pri katerih je ZRC SAZU nosilna ustanova (v preglednici 1).
- K.C1.2 Prenovljen pravilnik o izvolitvah v nazive, ki bo usmerjen v spodbujanje odličnosti (v preglednici 1).
- K.C1.3 Premišljen proces identifikacije raziskav s potencialom za program dolgoročnih nacionalnih raziskav.
- K.C1.4 Število vseh mednarodnih projektov.
- K.C1.5 Število projektnih prijav, pri katerih se inštituti povezujejo.
- K.C1.6 Število formaliziranih partnerstev (financiranje projektov ali sodelovanje na projektih) z ustanovami zunaj raziskovalnega sektorja.
- K.C1.7 Število sofinanciranih projektov iz okvirnih programov EU.
- K.C1.8 Uspešno izvedene zunanje in notranje evalvacije raziskovalnega dela.
- K.C1.9 Oblikovan in uspešno implementiran program razvojnega stebra financiranja.
- K.C1.10 Število izvedenih izobraževanj za prijavljanje projektov.
- K.C1.11 Uspešno izvedene Generacije znanosti in premišljeno in kakovostno komuniciranje raziskovalnih dosežkov.
- K.C1.12 Število koordinatorskih mednarodnih projektov.
- K.C1.13 Skrb za redno omembo kakovostnih rezultatov med notranjo in zunanjo javnostjo.
- K.C1.14 Število projektov z odstopanji od pogodbenih obveznosti (neuspešna poročila).
- K.C1.15 Uspešno izveden program Naravna in kulturna dediščina slovenskega naroda.
- K.C1.16 Število interdisciplinarnih raziskovalnih programov.
- K.C1.17 Dobro delujoča spletna platforma (Jezikovna svetovalnica).
- K.C1.18 Obseg in kakovost javne razprave o Pravopisu 8.0.
- K.C1.19 Učinkovitost izkoriščanja virov financiranja za občansko znanost.
- K.C1.20 Kakovost in relevantnost raziskovalnih odzivov na aktualne teme.

3.2 Strateški cilj C2: Visoko usposobljeni, odgovorni, motivirani in zdravi zaposleni

Cilj 2 izhaja iz obstoječih prednosti ZRC SAZU, kot so visoka usposobljenost zaposlenih, raznolike raziskovalne skupine ter močna tradicija medgeneracijskega prenosa znanja. Kljub temu obstajajo slabosti, kot so neenotna kadrovska politika, pomanjkanje mladih kadrov in šibka kadrovska mobilnost. Priložnosti se kažejo v povečanju mednarodne mobilnosti in izpopolnjevanju zaposlenih, nevarnosti pa v omejenem financiranju in togosti zakonodaje. Cilji zato vključujejo oblikovanje povezanih raziskovalnih skupin, strokovno kadrovanje in razvoj kariernih poti, privabljanje mladih raziskovalcev, nenehno strokovno izobraževanje, zagotavljanje zdravega delovnega okolja ter uveljavljanje akademskih vrednot, enakosti spolov in ničelne tolerance do nedopustnih praks.

Dolgoročni operativni cilji, povezani s strateškim ciljem C2:

- C2.1 Oblikovanje močnih in povezanih raziskovalnih in programskih skupin z izrazitim čutom pripadnosti in odgovornosti.
- C2.2 Strokovno kadrovanje s poudarkom na kakovosti in razvoju kariernih poti posameznika v skladu s potrebami raziskovalne skupine.
- C2.3 Spodbujanje in omogočanje izpopolnjevanja in pridobivanja izkušenj na domačih in tujih znanstvenih in visokošolskih ustanovah ter prenosa znanja.
- C2.4 S prožno kombinacijo pedagoškega, raziskovalnega in organizacijskega dela omogočati razvijanje kariere posameznika.
- C2.5 Ohranjanje ustreznega števila mladih raziskovalcev, ki bo omogočalo kadrovske prenovne programskih skupin, in zagotavljanje njihovega kakovostnega izobraževanja in učinkovitega usposabljanja.

C2.6 »Lov na kadre«: sodelovanje s študentkami in študenti v času študija, motiviranje že zaposlenih vrhunskih raziskovalk in raziskovalcev za zaposlitev na ZRC SAZU.

C2.7 Nadaljevanje s stalnim strokovnim izobraževanjem zaposlenih na vseh ravneh in še posebej tistih, ki vstopajo v vloge vodij (projektov, skupin itd.).

C2.8 Nadaljevanje skrbi za zdravje in dobro počutje zaposlenih v okviru promocije zdravja na delovnem mestu ter spodbujanje zdravega razmerja med poklicnim in zasebnim življenjem.

C2.9 Spodbujanje akademskih vrednot ter razvijanje profesionalnih in etičnih praks.

C2.10 Skrb za uravnoveženost spolov, spolno enakost, politiko enakih možnosti in omogočanje enakopravnih razmer za raziskovalno delo vseh raziskovalk in raziskovalcev.

C2.11 Skrbeti za spoštovanje dela vseh zaposlenih na ZRC SAZU.

C2.12 Ničelna toleranca do vseh oblik trpinčenja in nadlegovanja na delovnem mestu in v povezavi z delom ter preprečevanje in sankcioniranje nedopustnih praks.

Ukrepi, povezani s strateškim ciljem C2:

U.C2.1 Skrb za enake možnosti pri raziskovalnem delu in spoštovanje akademskih vrednot (v preglednici 1).

U.C2.2 Razvoj programov stalnega strokovnega izobraževanja in usposabljanja (v preglednici 1).

U.C2.3 Oblikovanje in izvedba aktivnosti, ki prispevajo h koherentnosti raziskovalnih skupin in krepitvi pripadnosti.

U.C2.4 Dosledno izvajanje odprtih razpisov in upoštevanje referenc kot ključnega merila kadrovanja.

U.C2.5 Skrb za medgeneracijski prenos strokovnih izkušenj, metod in znanja.

U.C2.6 Zagotavljanje fleksibilnosti pri organizaciji raziskovalnega dela.

U.C2.7 Oblikovanje in izvedba načrta izobraževanj ter spodbujanje udeležbe zaposlenih na izobraževanjih.

U.C2.8 Oblikovanje izhodišč za ohranjanje ravnotežja med poklicnim in zasebnim življenjem.

U.C2.9 Sprejem in implementacija Pravilnika za etiko, integriteto in enake možnosti (EIEM) ter ustanovitev in delovanje Komisije EIEM in krepitev akademske kulture.

U.C2.10 Prenova Načrta enakosti spolov.

U.C2.11 Vzpostavitev delujočega in široko dostopnega programa psihosocialne pomoči zaposlenih.

U.C2.12 Spodbujanje spoštljivega odnosa do vseh del in do vseh zaposlenih ter skrb za izkoriščanje možnosti podelitve priznanja Modri znak.

U.C2.13 Prenova notranjih aktov, ki urejajo področje trpinčenja in nadlegovanja, ter priprava protokolov za obravnavo prijav in določanje sankcij.

U.C2.14 Oblikovanje varnega in anonimnega mehanizma za prijavo spolnega nadlegovanja, trpinčenja in drugih oblik neprimernega ravnanja, izobraževanje vodstvenega kadra in ozaveščanje zaposlenih.

U.C2.15: Redno razpisovanje mest za mlade raziskovalce in njihova vključitev v programske skupine.

Kazalniki doseganja strateškega cilja C2:

K.C2.1 Ustanovitev Komisije za etiko, integriteto in enake možnosti (EIEM) (v preglednici 1).

K.C2.2 Število letnih načrtov izobraževanj (v preglednici 1).

K.C2.3 Izvedene aktivnosti za gradnjo raziskovalnih skupin in krepitev pripadnosti (izvajanje programa promocija zdravja na delovnem mestu in strokovne ekskurzije).

K.C2.4 Utečen sistem izvedbe zaposlovanja.

K.C2.5 Institucionalna kultura, ki spodbuja in omogoča prenos strokovnih izkušenj in znanja.

K.C2.6 Dosegljivost dela od doma glede na potrebe delovnega procesa.

K.C2.7 Sprejet in implementiran pravilnik, ki opredeljuje ukrepe za usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja.

K.C2.8 Sprejet in implementiran Pravilnik za etiko, integriteto in enake možnosti (EIEM).

K.C2.9 Delež zastopanosti žensk in različnih akademskih nazivov v znanstvenih svetih in organih ZRC SAZU.

K.C2.10 Prenovljen načrt enakosti spolov.

K.C2.11 Sprejeti in posodobljeni notranji akti za preprečevanje trpinčenja in nadlegovanja.

K.C2.12 Delujoč anonimni mehanizem za prijavo spolnega nadlegovanja in drugih oblik neprimernega ravnanja ter število prijav in sprejetih ukrepov.

K.C2.13 Število mladih raziskovalcev, vključenih v programske skupine.

3.3 Strateški cilj C3: Nacionalno in mednarodno prepoznavna ustanova, ki prispeva h krepitvi položaja in vloge znanosti v družbi

Strateški cilj 3 izhaja iz obstoječih prednosti ZRC SAZU, kot so visok ugled v slovenskem raziskovalnem prostoru, dobra promocija rezultatov in številni publikacijski kanali. Kljub temu obstajajo slabosti, kot so nizka navzočnost v najvišjih mednarodnih telesih, manjše zastopanje v uredniških odborih odličnih tujih revij ter predolgo ime, ki zmanjšuje prepoznavnost. Priložnosti se kažejo v krepitvi mednarodnih povezav in organizaciji vrhunskih znanstvenih srečanj, nevarnosti pa v nezadostnem financiranju in zmanjševanju družbenega vpliva znanosti. Cilji zato vključujejo krepitev mednarodne prisotnosti, spodbujanje sodelovanja v mednarodnih konzorcijih, soorganizacijo znanstvenih dogodkov z uglednimi ustanovami ter povečanje vpliva znanosti v družbi ob krepitvi javne rabe slovenskega jezika.

Dolgoročni operativni cilji, povezani s strateškim ciljem C3:

C3.1 Krepitev prepoznavnosti ZRC SAZU v domačem in mednarodnem prostoru.

C3.2 Krepitev prisotnosti v mednarodnem raziskovalnem okolju (uvodna/vabljen predavanja, članstva v organih združenj in v uredniških odborih odličnih tujih revij).

C3.3 Več pozornosti nameniti organizaciji znanstvenih srečanj na najvišji ravni tako na nacionalni kot na mednarodni ravni.

C3.4 Krepitev sodelovanja z vrhunskimi slovenskimi (v Sloveniji, zamejstvu in po svetu) in tujimi raziskovalnimi ustanovami.

C3.5 Povečanje zavedanja o pomenu znanstvenih spoznanj v procesih odločanja in aktivno sooblikovanje državnih politik in državnih strateških razvojnih prioritet.

C3.6 Prizadevanje za večji vpliv in ugled znanosti v družbi.

C3.7 Prizadevanje za rabo slovenskega jezika in njegov razvoj na vseh področjih javnega življenja.

C3.8 Krepitev identitete (grafična podoba, ime).

Ukrepi, povezani s strateškim ciljem C3:

U.C3.1 Spodbujanje sodelovanja v nacionalnih in mednarodnih konzorcijih ter soorganizacija znanstvenih dogodkov z drugimi uglednimi ustanovami (v preglednici 1).

U.C3.2 Izvajanje dogodkov za prenos znanja (konference, okrogle mize, razstave, koncerti itd.), ki povečujejo vidnost in prepoznavnost ZRC SAZU v domačem in mednarodnem prostoru, ter spodbujanje vključevanja raziskovalcev v strokovne javne diskusije (v preglednici 1).

- U.C3.3 Načrtno vključevanje komunikacijskih in promocijskih aktivnosti v organizacijo dela na projektih, kar raziskovalcem omogoča aktivno in usmerjeno predstavljanje rezultatov širši javnosti.
- U.C3.4 Upoštevanje promocijskih in komunikacijskih dosežkov (npr. sodelovanje v javnih razpravah, mednarodne predstavitve) pri ocenjevanju raziskovalnega dela.
- U.C3.5 Spodbujanje raziskovalcev za organizacijo večjih konferenc in jim dati vidnost in priznanje.
- U.C3.6 Spodbujanje javne rabe slovenščine na domačih in mednarodnih dogodkih oziroma povsod, kjer je raba slovenskega jezika mogoča ali formalno zagotovljena.
- U.C3.7 Skrb za razvoj in ustrezno uporabo strokovne terminologije v slovenskem jeziku.
- U.C3.8 Dosledna raba imena ZRC SAZU ter nadaljnja nadgradnja in usklajena raba celostne grafične podobe, vključno s priložnostnimi logotipi ob pomembnih dogodkih in obletnicah.
- U.C3.9 Spodbujanje delovanja v mednarodnih odborih in organih.

Kazalniki doseganja strateškega cilja C3:

- K.C3.1 Število sodelovanj v nacionalnih in mednarodnih konzorcijih (v preglednici 1).
- K.C3.2 Število izvedenih dogodkov za prenos znanja (konference, okrogle mize, razstave ipd.) (v preglednici 1).
- K.C3.3 Stopnja komunikacijskih in promocijskih aktivnosti za širšo javnost.
- K.C3.4 Izdelan notranji sistem vrednotenja, ki bo upošteval promocijske in komunikacijske dosežke pri vrednotenju raziskovalnega dela.
- K.C3.5 Ustanovljen in delujoč odbor za koordinacijo mednarodnih povezav ter število novih članstev raziskovalcev v tujih združenjih in uredništvih odličnih revij.
- K.C3.6 Število opaznejših dogodkov, ki jih vsako leto navedemo v poročilu o delu kot dosežek.
- K.C3.7 Institucionalna kultura, ki podpira in si prizadeva za razvoj slovenskega jezika in njegovo pravilno rabo doma in v tujini.
- K.C3.8 Število novih terminoloških priročnikov ali drugih prispevkov za razvoj strokovne terminologije v slovenskem jeziku.
- K.C3.9 Urejen in dosleden sistem rabe imena ZRC SAZU ter število priložnostnih logotipov ob obletnicah ali pomembnih dogodkih.
- K.C3.10 Število dogodkov za mednarodno javnost.
- K.C3.11 Število vabljenih predavanj tujih univerz.

3.4 Strateški cilj C4: Informacijsko in infrastrukturno podprto raziskovalno delo

Strateški cilj 4 temelji na prednostih, kot so visoka mednarodna prisotnost ZRC SAZU v evropskih raziskovalnih infrastrukturah, ugled v infrastrukturnih mrežah ter obsežna publicistična dejavnost s priznanimi deli. Vendar pa interdisciplinarnost predstavlja izziv, saj zahteva preveč raznolikih pristopov in orodij, kar omejuje enotnost infrastrukture. Humanistične vede v evropskem in domačem prostoru še vedno nimajo dovolj uveljavljenih metodologij, primanjkuje dolgoročnega načrtovanja, prav tako je pretok informacij med institucijami pomanjkljiv. Med priložnosti sodijo možnosti sodelovanja z zunanjimi infrastrukturami pri družbeno aktualnih temah, tveganje pa predstavlja vse večja birokratizacija postopkov. Informacijsko in infrastrukturno podprto raziskovalno delo mora dolgoročno temeljiti na zagotavljanju kakovostne raziskovalne podpore z digitalizacijo, razvojem infrastrukture in uresničevanjem zahtev odprte znanosti. Ključni dolgoročni cilji vključujejo sistematično izvajanje terenskih, laboratorijskih in informacijskih dejavnosti, vzdrževanje in nadgradnjo nacionalne digitalne infrastrukture ter zagotavljanje dostopa do spletnih servisnih storitev, kot so jezikovni portali. Poseben poudarek je na digitalizaciji arhivskih zbirk, vključevanju podatkov o naravni in kulturni dediščini v evropske repozitorije ter rednih nadgradnjah institucionalnih zbirk znanstvenih publikacij. Raziskovalno delo se dodatno krepi s posodabljanjem raziskovalne opreme, nadgrajevanjem standardov znanstvenega založništva ter zagotavljanjem kakovostne računalniške podpore.

Dolgoročni operativni cilji, povezani s strateškim ciljem C4:

- C4.1 Izvajanje sistematičnih terenskih, laboratorijskih, dokumentacijskih, informacijskih, predstavitvenih in sorodnih dejavnosti pri raziskovalnih programih in projektih.
- C4.2 Skrb za nacionalno digitalno infrastrukturo v okviru evropskih infrastruktur (npr. ESFRI).
- C4.3 Zagotavljanje in nadgradnja obstoječih spletnih servisnih storitev in digitalnih korpusov širši strokovni ali splošni javnosti.
- C4.4 Ohranjanje klasičnih arhivskih zbirk in podpora njihovi digitalizaciji.
- C4.5 Vključevanje podatkovnih zbirk o naravni in kulturni dediščini v evropske digitalne repozitorije.
- C4.6 Redne nadgradnje in vsebinske dopolnitve institucionalnih repozitorijev znanstvenih revij in monografij.
- C4.7 Uresničevanje načel odprte znanosti.
- C4.8 Skrb za nadgradnjo standardov znanstvenega založništva.
- C4.9 Posodabljanje obstoječih in vzpostavitev novih servisov in raziskovalnih podatkov za zagotavljanje podpore vladnim in drugim državnim organom ter javnosti.
- C4.10 Redno dopolnjevanje knjižničnega fonda in dostop do elektronskih bibliografskih baz.
- C4.11 Zagotavljanje kakovostne in učinkovite računalniške podpore raziskovalnemu delu in razvoj programskih rešitev za spremljanje in vodenje projektov s ciljem brezpapirnega poslovanja.
- C4.12 Oblikovanje skupnega digitalnega repozitorija podatkov, ki bo zagotavljal varnost in dostopnost podatkov.
- C4.13 Skrb za zdravo delovno okolje.

Ukrepi, povezani s strateškim ciljem C4:

- U.C4.1 Aktivno sodelovanje v evropskih infrastrukturnih mrežah ESFRI (v preglednici 1).
- U.C4.2 Razvoj uporabniku prijaznih spletnih servisov (v preglednici 1).
- U.C4.3 Zagotavljanje učinkovite podpore infrastrukturnega programa raziskovalnim programom in projektom.
- U.C4.4 Sistematična digitalizacija klasičnih podatkovnih zbirk nacionalnega pomena.
- U.C4.5 Spodbujanje objave podatkovnih zbirk o naravni in kulturni dediščini v evropskih digitalnih repozitorijih.
- U.C4.6 Redno posodabljanje odprtokodnih sistemov OJS (Open Journal System) in OMP (Open Monograph Press), ki se uporabljata za elektronske objave znanstvenih revij in monografij Založbe ZRC.
- U.C4.7 Priprava akcijskega načrta za izvajanje odprte znanosti na ZRC SAZU.
- U.C4.8 Vzpostavitev protokolov za dostop do občutljivih podatkov in njihovo zaščito.
- U.C4.9 Spremljanje mednarodnih standardov in njihova implementacija v nacionalno okolje.
- U.C4.10 Redno ozaveščanje in spodbujanje raziskovalcev k uporabi odprtih raziskovalnih metod in podatkov.
- U.C4.11 Izvajanje aktivnosti za povečanje vidnosti člankov revij Založbe ZRC.
- U.C4.12 Priprava prijav za vključitev revij v bibliografsko bazo DOAJ.
- U.C4.13 Priprava raziskovalnih podatkov in spletnih servisov za podporo vladnim ter drugim državnim organom.
- U.C4.14 Sodelovanje v nacionalnih konzorcijih pri naročanju dostopa do elektronskih znanstvenih publikacij.
- U.C4.15 Implementacija celovitih informacijskih sistemov za avtomatizacijo administrativnih procesov.

U.C4.16 Razvoj institucionalnega repozitorija za dolgoročno hrambo in deljenje raziskovalnih podatkov.

Kazalniki doseganja strateškega cilja C4:

- K.C4.1 Število evropskih strateških forumov raziskovalnih infrastruktur (ESFRI), v katerih sodeluje ZRC SAZU (v preglednici 1).
- K.C4.2 Število razvitih spletnih servisov za splošne uporabnike (v preglednici 1).
- K.C4.3 Ocena infrastrukturne podpore raziskovalnim programom in projektom.
- K.C4.4 Število digitaliziranih podatkovnih zbirk nacionalnega pomena.
- K.C4.5 Število tujih evropskih digitalnih repozitorijev z objavami naših raziskovalnih podatkov.
- K.C4.6 Število nadgradenj odprtokodnih sistemov OJS in OMP.
- K.C4.7 Akcijski načrt za izvajanje odprte znanosti na ZRC SAZU.
- K.C4.8 Število izvedenih delavnic o odprti znanosti.
- K.C4.9 Število revij Založbe ZRC, sprejetih v DOAJ.
- K.C4.10 Število vladnih in drugih državnih organov, ki jim nudimo podporo.
- K.C4.11 Število elektronskih mednarodnih baz znanstvenih publikacij z zagotovljenim dostopom.
- K.C4.12 Število novih programskih rešitev za podporo poslovnim procesom.
- K.C4.13 Lokalni repozitorij za arhiviranje podatkovnih nizov.
- K.C4.14 Število objavljenih podatkovnih nizov v lokalnem repozitoriju.

3.5 Strateški cilj C5: Učinkovit, dobro organiziran in notranje povezan ZRC SAZU

Strateški cilj 5 izhaja iz obstoječih prednosti ZRC SAZU, kot so dobro vzpostavljeno ravnanje med centralizacijo in decentralizacijo, kakovostna infrastrukturna podpora in podpora strokovnih služb. Kljub temu obstajajo slabosti, kot so zapleteni administrativni postopki, izjemno hiter razvoj digitalizacije, ki mu je težko slediti, neenotno izvajanje notranjih pravil ter komunikacijski šumi med različnimi ravni in enotami. Priložnosti se kažejo v možnosti nadaljnje digitalizacije, optimizacije procesov ter krepitvi strokovnih služb. Cilji zato vključujejo široko sodelovanje navznoter z učinkovitim pretokom informacij, optimizacijo organizacijskih procesov, poenostavitev elektronskega poslovanja in krepitev strokovnih služb.

Dolgoročni operativni cilji, povezani s strateškim ciljem C5:

- C5.1 Transparenten sistem notranje delitve sredstev.
- C5.2 Optimizacija organiziranosti in procesov.
- C5.3 Poslovanje v skladu z zakonodajo in zahtevami financerjev in namenska raba sredstev.
- C5.4 Izvajanje enotne politike (enaka pravila in postopki) po organizacijskih enotah.
- C5.5 Spodbujanje oblikovanja strokovnih delovnih mest, krepitev sodelovanja med strokovnimi službami in nadgradnja podpore raziskovalnim in programskim skupinam.
- C5.6 Vzdrževanje uveljavljenega in dobro delujočega razmerja med notranjo decentralizacijo in centralizacijo.
- C5.7 Ohranitev in utrditve mreže raziskovalnih postaj.
- C5.8 Spodbujanje znotrajinštitutskega, medinštitutskega, večdisciplinarnega in interdisciplinarnega sodelovanja.
- C5.9 Skrb za dobro informiranost vseh zaposlenih in zagotavljanje hitrega pretoka notranjih in zunanjih informacij.
- C5.10 Upoštevanje posebnosti posameznih znanstvenih področij.
- C5.11 Smiselna povezanost in usklajenost različnih postopkov vrednotenja, ki celostno zajamejo raziskovalno delo.

Ukrepi, povezani s strateškim ciljem C5:

- U.C5.1 Vzpostavitev transparentnega sistema notranje delitve sredstev (v preglednici 1).
- U.C5.2 Krepitev podpornega okolja za raziskave in učinkovito delovanje ustanove kot celote (v preglednici 1).
- U.C5.3 Identifikacija ključnih procesov na ZRC SAZU ter oblikovanje načrta za njihovo optimizacijo in poenostavitev.
- U.C5.4 Zagotavljanje jasnega in preglednega dostopa do internih aktov ter njihova dosledna uporaba.
- U.C5.5 Vzpostavitev notranjih mehanizmov nadzora ter izvajanje rednih notranjih revizij poslovanja.
- U.C5.6 Vzpostavitev notnih in jasnih pravil, ki veljajo za vse organizacijske enote ZRC SAZU.
- U.C5.7 Sprotno zaznavanje potreb zaposlenih in raziskovalnih skupin ter pravočasno odzivanje nanje.
- U.C5.8 Ohranitev obstoječih principov delovanja z dobrim ravnanjem med centralizacijo in decentralizacijo.
- U.C5.9 Omogočanje nadaljnjega delovanja in razvoja regionalnih raziskovalnih postaj ZRC SAZU.
- U.C5.10 Spodbujanje vseh oblik znotrajinštitutskega, medinštitutskega, večdisciplinarnega in interdisciplinarnega sodelovanja.
- U.C5.11 Redno, celovito in premišljeno obveščanje zaposlenih o vseh pomembnih notranjih in zunanjih informacijah.
- U.C5.12. Spodbujanje institucionalne kulture, ki aktivno prepoznava in upošteva področno raznolikost skozi redna posvetovanja s predstojniki in vodji programov ter njihovo vključevanje v ključne odločevalske procese in delovne skupine.

Kazalniki doseganja strateškega cilja C5:

- K.C5.1 Vzpostavljen in uveljavljen transparenten sistem notranje delitve sredstev (v preglednici 1).
- K.C5.2 Vzpostavljeno in okrepljeno podporno okolje, vključno s kakovostjo administrativne podpore, pogojev dela in digitalizacijo procesov (v preglednici 1).
- K.C5.3 Število optimiziranih oziroma poenostavljenih ključnih procesov na ZRC SAZU.
- K.C5.4 Dostopnost internih aktov za zaposlene.
- K.C5.5 Skladnost poslovanja z zakonodajo in zahtevami financerjev ter sprotne odzivanje na ugotovitve za odpravo neskladnosti.
- K.C5.6 Doslednost izvajanja notnih in jasnih pravil v vseh organizacijskih enotah.
- K.C5.7 Odzivnost vodstva in učinkovitost ukrepov glede zaznanih potreb zaposlenih in raziskovalnih skupin.
- K.C5.8 Ohraneno ravnanje med centralizacijo in decentralizacijo (ocena zaposlenih).
- K.C5.9 Regionalne raziskovalne postaje, ki uspešno delujejo in se razvijajo.
- K.C5.10 Število projektov, v katerih sodelujeta vsaj dve notranji enoti.
- K.C5.11 Vzpostavljen sistem notranjega obveščanja.
- K.C5.12 Ocena institucionalne kulture glede upoštevanja in spodbujanja področne raznolikosti.

3.6 Strateški cilj C6: Prenos znanja

Strateški cilj 6 izhaja iz prednosti ZRC SAZU, kot so uspešen prenos znanja v širšo javnost, odlična povezanost z neakadetskimi ustanovami ter vloga mnenjskega vodje v slovenski družbi. Kljub temu so zaznane slabosti, kot je premalo sistematičen pristop k prenosu znanstvenih rezultatov v družbo in še posebej v gospodarstvo ter nezadostna vpetost v odločevalske procese. Priložnosti se kažejo v naraščajočem interesu javnosti za družbeno relevantne teme ter možnosti aktivnega vključevanja v oblikovanje politik na nacionalni ravni in ravni EU. Nevarnosti predstavljata togost

nacionalnega raziskovalnega sistema in šibka odzivnost političnih odločevalcev. Cilji zato vključujejo premišljeno predstavljanje rezultatov širši javnosti, spremljanje potreb države, družbe in gospodarstva, dejavno vključevanje v oblikovanje politik in krepitev prenosa znanja.

Dolgoročni operativni cilji, povezani s strateškim ciljem C6:

C6.1 Premišljeno in sprotno predstavljanje raziskovalnih rezultatov in prenos znanja širšemu krogu uporabnikov s pospešenim uvajanjem in razvijanjem novih pristopov.

C6.2 Spremljanje potreb države, družbe in gospodarstva (ne le na ravni Slovenije, ampak tudi na ravni EU in širše) in dejavno vključevanje v oblikovanje politik in drugih strateških dokumentov.

C6.3 Trud za prenos znanstvenih spoznanj v širše družbeno okolje in spodbujanje inovativnih rešitev v sodelovanju z gospodarstvom in javnim sektorjem.

C6.4 Stalen prenos znanja do končnih uporabnikov in v formalni in neformalni izobraževalni sistem na vseh ravneh.

C6.5 Prizadevanje za uspešno sodelovanje med ZRC SAZU in Podiplomsko šolo ZRC SAZU.

C6.6 Prizadevanje za razpršeno prisotnost raziskovalk in raziskovalcev v strokovnih telesih in odločevalskih procesih.

Ukrepi, povezani s strateškim ciljem C6:

U.C6.1 Vzpostavitev in izvajanje sistematičnih, trajnostnih in ciljno usmerjenih komunikacijskih aktivnosti (v preglednici 1).

U.C6.2 Redno objavljane strokovnih in poljudnih prispevkov za širšo javnost.

U.C6.3 Izvajanje rednih tiskovnih konferenc za predstavitev pomembnih raziskovalnih dosežkov.

U.C6.4 Aktivno sodelovanje v javnih posvetovanjih, strokovnih telesih in delovnih skupinah, povezanih z oblikovanjem politik.

U.C6.5 Redne javne predstavitve projektov ZRC SAZU, namenjene strokovni in širši javnosti.

U.C6.6 Organizacija izobraževanj na temo družbene in gospodarske relevantnosti raziskovalnih predlogov.

U.C6.7 Upoštevanje aktivnosti prenosa znanja in družbeno relevantnih dejavnosti pri vrednotenju raziskovalnega dela in napredovanjih.

Kazalniki doseganja strateškega cilja C6:

K.C6.1 Sprotno in trajnostno seznanjanje javnosti z raziskovalnimi rezultati (v preglednici 1).

K.C6.2 Število strokovnih in poljudnih prispevkov, objavljenih za širšo javnost.

K.C6.3 Rednost, kakovost in medijska odmevnost izvedenih tiskovnih konferenc.

K.C6.4 Število organiziranih dogodkov za prenos znanja.

K.C6.5 Število izvedenih izobraževanj na temo družbene in gospodarske relevantnosti raziskav.

K.C6.6 Sprejeta merila za upoštevanje dejavnosti prenosa znanja in družbene relevantnosti pri vrednotenju dela in napredovanjih.

K.C6.7 Število raziskovalcev, vpetih v pedagoški proces.

K.C6.8 Raven in obseg aktivnega sodelovanja v javnih posvetovanjih, strokovnih telesih in delovnih skupinah, povezanih z oblikovanjem politik.

Preglednica 1

Zap. št. cilja	Naziv strateškega in dolgoročnega cilja	Uvrstitev cilja v kategorijo/e: (1) znanstvena odličnost, (2) družbeni in gospodarski vpliv, (3) mednarodna vpetost	Ukrep za vsak cilj navedite ukrep(e) za dosego cilja	Kazalnik za vsak ukrep navedite kazalnik za spremljanje doseganja ciljne vrednosti	Izhodiščna vrednost (2022) za vsak kazalnik navedite izhodiščno vrednost v letu 2022	Ciljna vrednost (2027) za vsak kazalnik navedite ciljno vrednost v letu 2027	Komentar kratak komentar o načinu spremljanja kazalnika, če kazalnik ni opredeljen številčno
1	C1 Odlično, avtonomno in odgovorno raziskovalno delo	(1) znanstvena odličnost	U.C1.1 Oblikovanje novih in krepitev obstoječih dolgoročnih raziskovalnih programov	K.C1.1 Število raziskovalnih programov, pri katerih je ZRC SAZU nosilna ustanova	18	20	
		(2) družbeni in gospodarski vpliv	U.C1.2 Spodbujanje kakovosti oziroma odličnosti kot vrednote	K.C1.2 Prenovljen pravilnik o izvolitvah v nazive, ki bo usmerjen v spodbujanje odličnosti	Obstoječi pravilnik (ni prenovljen)	Pravilnik je prenovljen.	Spremljanje kazalnika temelji na sprejetju pravilnika ter njegovi potrditvi na Znanstvenem svetu in Upravnem odboru, kar je jasen pokazatelj njegove realizacije.
2	C2 Visoko usposobljeni, odgovorni, motivirani in zdravi zaposleni	(1) znanstvena odličnost	U.C2.1 Skrb za enake možnosti pri raziskovalnem delu in spoštovanje akademskih vrednot	K.C2.1 Ustanovitev Komisije za etiko, integriteto in enake možnosti (EIE)	Komisija ne obstaja.	Komisija je ustanovljena.	Spremljanje kazalnika temelji na ustanovitvi komisije in začetku njenega delovanja, kar bo jasen pokazatelj njegove realizacije.
		(2) družbeni in gospodarski vpliv	U.C2.2 Razvoj programov stalnega strokovnega izobraževanja in usposabljanja	K.C2.2 Število letnih načrtov izobraževanj	3	4	Vsako leto oblikujemo načrt izobraževanj za štiri področja pridobivanja znanja in kompetenc: 1) prijavljanje in izvajanje projektov, 2) infrastrukturno dejavnost in odprto znanost, 3) uredniško delo in 4) področje etike, integritete in enakih možnosti.
3	C3 Nacionalno in mednarodno prepoznavna ustanova, ki prispeva h krepitvi položaja in vloge znanosti v družbi	(2) družbeni in gospodarski vpliv	U.C3.1 Spodbujanje sodelovanja v nacionalnih in mednarodnih konzorcijih ter soorganizacija znanstvenih dogodkov z drugimi uglednimi ustanovami	K.C3.1 Število sodelovanj v nacionalnih in mednarodnih konzorcijih	139	145	Ciljna vrednost je povprečje letnih sodelovanj.
		(1) znanstvena odličnost	U.C3.2 izvajanje dogodkov za prenos znanja (konference, okrogle mize, razstave, koncerti itd.), ki povečujejo vidnost in prepoznavnost ZRC SAZU v domačem in mednarodnem prostoru, ter spodbujanje vključevanja raziskovalcev v strokovne javne diskusije	K.C3.2 Število izvedenih dogodkov za prenos znanja (konference, okrogle mize, razstave ipd. na leto)	150	150	Ciljna (letna) vrednost je enaka izhodiščni, ker je trenutna raven izvajanja dogodkov že na optimalni ravni glede na razpoložljive kadrovske, finančne in infrastrukturne zmogljivosti. Namesto kvantitativne rasti je poudarek na ohranjanju obstoječega obsega ob hkratnem zagotavljanju visoke vsebinske in izvedbene kakovosti ter na povečanju učinka dogodkov na vidnost in prepoznavnost v domačem in mednarodnem prostoru.
4	C4 Informacijsko in infrastrukturno podprto raziskovalno delo	(1) znanstvena odličnost	U.C4.1 Aktivno sodelovanje v evropskih infrastrukturnih mrežah ESFRI	K.C4.1 Število evropskih strateških forumov raziskovalnih infrastruktur (ESFRI), v katerih sodeluje ZRC SAZU	5	6	
		(2) družbeni in gospodarski vpliv	U.C4.2 Razvoj uporabniku prijaznih spletnih servisov	K.C4.2 Število razvitih spletnih servisov za splošne uporabnike	4	9	
5	C5 Učinkovit, dobro organiziran in notranje povezan ZRC SAZU	(1) znanstvena odličnost	U.C5.1 Vzpostavitev transparentnega sistema notranje delitve sredstev	K.C5.1 Vzpostavljen in uveljavljen transparenten sistem notranje delitve sredstev	0	1	Spremljanje kazalnika temelji na sprejetju dveh pravilnikov (o stabilnem financiranju in mladih raziskovalcih) ter njuni potrditvi na Znanstvenem svetu in Upravnem odboru, kar je jasen pokazatelj njegove realizacije. Oba pravilnika sta bila predmet široke in vključujoče notranje razprave, kar zagotavlja njihovo legitimnost in sprejemljivost med deležniki.
		(1) znanstvena odličnost	U.C5.2 Krepitev podpornega okolja za raziskave in učinkovito delovanje ustanove kot celote	K.C5.2 Vzpostavljeno in okrepljeno podporno okolje, vključno s kakovostjo administrativne podpore, pogojev dela in digitalizacijo procesov	srednja raven	visoka raven	Kazalnik je kvalitativen in ga spremljamo na podlagi zaznanega zadovoljstva, ki ga zaznavamo z vprašalniki, na internih dogodkih, delovnih sestankih in zborih zaposlenih. Spodbujamo odprt in demokratičen dialog, kar nam omogoča hitro prepoznavanje ozkih grl in njihovo učinkovito odpravljanje. S tem zagotavljamo stalno izboljševanje podpornega okolja, celovito delovanje ustanove kot celote in boljše delovne pogoje za vse zaposlene.

6	C6 Prenos znanja	(2) družbeni in gospodarski vpliv	U.C6.1 Vzpostavitev in izvajanje sistematičnih, trajnostnih in ciljno usmerjenih komunikacijskih aktivnosti	K.C6.1 Sprotno in trajnostno seznanjanje javnosti z raziskovalnimi rezultati	visoka raven	visoka raven	Kazalnik je kvalitativen, vendar ga spremljamo s sistematičnim beleženjem in analizo komunikacijskih aktivnosti. To vključuje spremljanje frekvence in dosega objav na družbenih omrežjih ter odzivov uporabnikov, analiziranje pojavnosti zaposlenih v medijih, izvedenih tiskovnih konferenc in njihove tematike ter spremljanje števila in vsebine medijskih objav o ZRC SAZU v tisku, na spletu, radiu in televiziji. Izhodiščna raven je bila visoka, zato je naš cilj, da jo ohranjamo.
---	------------------	-----------------------------------	---	--	--------------	--------------	---

B. Razvojni cilji prejemnika, ukrepi za njihovo doseganje, ciljne in izhodiščne vrednosti ter kazalniki, s katerimi spremlja doseganje ciljnih vrednosti

Opis

Razvojni cilji ZRC SAZU, ukrepi za njihovo doseganje, ciljne in izhodiščne vrednosti ter kazalniki, s katerimi spremlja doseganje ciljnih vrednosti

Razvojni steber financiranja je uvedel ZZrID, in sicer v drugem letu njegove uveljavitve (2023). Odstotek dodeljenih sredstev je določil minister, pristojen za znanost, obseg letnih sredstev ZRC SAZU, namenjenih razvojnim ciljem, pa znaša 1.037.000 EUR. V skladu z ZZrID je ZRC SAZU kot prejemnik stabilnega financiranja pri določanju svojih razvojnih ciljev, ukrepov za njihovo doseganje ter kazalnikov za spremljanje napredka popolnoma avtonomen.

20. člen ZZrID (RSF) določa naslednje: »RSF je namenjen spodbujanju razvoja znanstvenoraziskovalne in infrastrukturne dejavnosti, in sicer z vidikov kakovosti, ustvarjalnosti in inovativnosti, internacionalizacije, odprtosti ter prenosa znanja in sodelovanja z okoljem, ki pripomorejo k doseganju ciljev in rezultatov ter izvajanju ukrepov ali nalog s področja znanstvenoraziskovalne dejavnosti, opredeljenih v strateških dokumentih države in EU, ob upoštevanju poslanstva in strategije posameznega prejemnika stabilnega financiranja.«

V luči dolgoročne strategije (ukrep U.C1.10 Priprava programa za pridobitev in črpanje sredstev razvojnega stebra financiranja, kazalnik K.C1.9 Oblikovan in uspešno implementiran program razvojnega stebra financiranja) in upoštevajoč 20. člen ZZrID smo oblikovali štiri razvojne cilje, in sicer:

- omogočiti raziskovalni preboj na ključnih področjih raziskav – novi raziskovalni horizonti,
- krepiti mednarodno vpetost v evropski raziskovalni prostor (ERA) in širše globalne raziskovalne mreže,
- izvesti digitalno transformacijo raziskovalne infrastrukture ZRC SAZU za zagotavljanje vrhunskih raziskovalnih rezultatov,
- spodbujati celovit karierni razvoj raziskovalcev ter krepiti njihovo mednarodno mobilnost in raziskovalno odličnost.

Razvojni cilji ZRC SAZU so bili pripravljeni v skladu z dolgoročnimi in strateškimi cilji, ki presegajo trenutne raziskovalne dejavnosti. Zasnovani so tako, da spodbujajo kakovost in inovativnost, širijo raziskovalne možnosti, omogočajo prenos znanja v širšo družbo ter vključujejo aktivno sodelovanje z mednarodnimi partnerji. Cilji so bili oblikovani tako, da z njimi povezane aktivnosti podpirajo razvoj ZRC SAZU v smeri uspešne in prepoznavne ustanove.

Razvojni cilj R1: Raziskovalni preboj na ključnih področjih raziskav – novi raziskovalni horizonti

Eden od ciljev razvojnega načrta je omogočiti raziskovalni preboj na ključnih znanstvenih področjih in razvoj novih raziskovalnih horizontov. To nameravamo doseči z uvedbo internega sistema za podporo vrhunskim raziskavam, ki bo spodbujal osredotočanje na prebojne in ambiciozne projekte. Ti projekti bodo naslovili pomembne znanstvene izzive in temeljili na inovativnih metodologijah ter novih raziskovalnih pristopih, ki presegajo obstoječe stanje znanja. V ospredju bodo visoko tvegani, a potencialno visoko nagrajeni pristopi (»high-risk/high-gain«). Ključnega pomena je razvoj znanstvenih idej, ki imajo potencial za preboj in ustvarjanje novih paradig, ter rast intelektualnih sposobnosti vodij projektov, ki bo omogočala razvoj v konkurenčne predloge za Evropski raziskovalni svet (ERC). S tem se krepi znanstvena odličnost, mednarodna prepoznavnost in dolgoročni razvoj raziskovalnih področij.

Ukrep, povezan z razvojnim ciljem R1:

U.R1.1 Vzpostavitev notranjega mehanizma za podporo vrhunskim raziskavam.

Kazalnika doseganja razvojnega cilja R1:

K.R1.1 Število internih razpisov za prebojne projekte.

K.R1.2 Število odobrenih prebojnih projektov.

Razvojni cilj R2: Mednarodna vpetost v evropski raziskovalni prostor (ERA) in širše globalne raziskovalne mreže

Cilj je okrepiti mednarodno vpetost raziskovalcev ZRC SAZU v evropski raziskovalni prostor (ERA) ter širše globalne raziskovalne mreže, kar je ključno za krepitev znanstvene odličnosti in mednarodne prepoznavnosti. To nameravamo doseči z uvedbo dveh pomembnih ukrepov. Prvi je vzpostavitev notranjih mehanizmov in spodbud za prijave odličnih projektnih predlogov (Obzorje Evropa, ERC, MSCA), ki vključujejo sistematično svetovanje, mentorstvo ter sofinanciranje stroškov priprave predlogov. Novost tega ukrepa je možnost sofinanciranja stroškov dela, kar raziskovalcem omogoča, da se bolj osredotočeno posvetijo kakovostni pripravi prijav. Drugi ukrep je oblikovanje notranjega mehanizma za spodbujanje objavljanja v vrhunskih revijah in pri prestižnih založbah, vključno s financiranjem stroškov prevoda, lekture in odprtega dostopa. To raziskovalcem omogoča, da njihova dela dosežejo širšo mednarodno javnost in povečajo vidnost raziskav na globalni ravni. Povečanje števila objav v najboljših revijah bo okrepilo znanstveno odličnost in mednarodno prepoznavnost raziskovalcev in raziskovalcev ZRC SAZU.

Ukrepa, povezana z razvojnim ciljem R2:

U.R2.1 Nadgradnja notranjega mehanizma za spodbujanje prijavljanja odličnih projektnih predlogov (Obzorje Evropa, ERC, MSCA).

U.R2.2 Nadgradnja notranjega mehanizma za spodbujanje objavljanja v vrhunskih revijah in pri prestižnih založbah.

Kazalnika doseganja razvojnega cilja R2:

K.R2.1 Število prijavljenih projektnih predlogov s podporo iz naslova RSF (Obzorje Evropa, ERC, MSCA).

K.R2.2 Število objav s podporo iz naslova RSF.

Razvojni cilj R3: Digitalna transformacija raziskovalnih rezultatov ZRC SAZU

ZRC SAZU bo digitalno transformacijo raziskovalnih rezultatov uresničeval prek razvojnih infrastrukturnih projektov, financiranih iz razvojnega stebra. V ta namen je ustanovljena Komisija za digitalni prehod, ki bo pripravljala interne razpise, ocenjevala prijave in spremljala rezultate.

Cilji projektov vključujejo digitalizacijo, standardizacijo in izboljšanje dostopa do raziskovalnih virov ter razvoj novih raziskovalnih metod s pomočjo sodobnih tehnologij. Ključni poudarki so vzpostavitev digitalnih knjižnic in repozitorijev, digitalizacija rokopisov in knjig ter razvoj odprtih rešitev. Pomemben segment je tudi razvoj digitalnih korpusov, leksikonov in orodij za računalniško analizo besedil ter semantično obdelavo jezika. V geografiji, zgodovinopisju in arheologiji bodo baze podatkov podpirale geografsko informacijske sisteme ter omogočale standardizacijo in interoperabilnost podatkovnih zbirk. Interdisciplinarne raziskave bodo vključevale uporabo umetne inteligence, virtualne in obogatene resničnosti za raziskovanje kulturne dediščine ter razvoj novih metod digitalne analize preteklosti in sedanjosti. Naravoslovno usmerjeni inštituti bodo še naprej razvijali podatkovna vozlišča za boljše razumevanje naravnih procesov in varstvo okolja s poudarkom na biotski raznovrstnosti in vplivih podnebnih sprememb.

Poleg raziskovalnega pomena bodo projekti prispevali k izobraževanju študentov in strokovnjakov ter spodbujali sodelovanje med raziskovalnimi institucijami, gospodarstvom in javnostjo. Naložbe v razvojno infrastrukturo bodo omogočile prenos znanja in inovacij ter prilagoditev sodobnim znanstvenim izzivom.

Ukrepa, povezana z razvojnim ciljem R3:

U.R3.1 Vzpostavitev notranjega mehanizma za spodbujanje razvojnih infrastrukturnih projektov.

U.R3.2 Razvoj sodobnih spletnih platform za predstavitev raziskovalnih rezultatov, vključujoč jezikovne portale, multimedijske vsebine, interaktivne atlase ipd.

Kazalnika doseganja razvojnega cilja R3:

K.R3.1 Število izvedenih razvojnih infrastrukturnih projektov, financiranih iz sredstev RSF.

K.R3.2 Število spletnih platform, nastalih v okviru prijavljenih razvojnih infrastrukturnih projektov.

Razvojni cilj R4: Celovit karierni razvoj raziskovalcev ter krepitev njihove znanstvene odličnosti in mednarodne vpetosti

Cilj razvojnega načrta je spodbujati celovit karierni razvoj raziskovalcev ZRC SAZU s poudarkom na krepitvi njihove mednarodne mobilnosti in raziskovalne odličnosti. To bomo dosegli z dvema ključnima ukrepoma. Prvi je razvoj programov za privabljanje talentov, ki vključujejo ustanovitev štipendijskih in podoktorskih programov za obetavne mlade in uveljavljene tuje raziskovalce, kar jim bo omogočilo celostno vključitev v raziskovalno delo ZRC SAZU. S tem bomo okrepili raziskovalne zmožnosti in privabili najboljše talente, ki bodo prispevali k dolgoročnemu razvoju ZRC SAZU.

Drugi ukrep je povečanje mednarodne mobilnosti raziskovalcev s sofinanciranjem daljših raziskovalnih gostovanj na tujih ustanovah, kar bo omogočilo širitev raziskovalnih obzorij, pridobivanje novih znanj in veščin ter krepitev mednarodnih povezav. Pomembna novost je institucionalizacija sobotnega leta, kar raziskovalcem omogoča poglobljeno delo v tujini in razvoj novih raziskovalnih vprašanj. Oba ukrepa prispevata k večji raziskovalni odličnosti, mednarodni prepoznavnosti ter celovitemu kariernemu razvoju raziskovalcev ZRC SAZU.

Ukrepa, povezana z razvojnim ciljem R4:

U.R4.1 Razvoj programov za privabljanje talentov – ustanovitev štipendijskega in podoktorskega programa za obetavne mlade in uveljavljene tuje raziskovalce.

U.R4.2 Povečanje mednarodne mobilnosti raziskovalcev – sofinanciranje daljših raziskovalnih gostovanj na tujih ustanovah.

Kazalnika doseganja razvojnega cilja R4:

K.R4.1 Število razpisov štipendijskih in podoktorskih programov.

K.R4.2 Število raziskovalcev, ki so s podporo RSF gostovali na tujih raziskovalnih ustanovah.

Razvojni cilji ZRC SAZU so usmerjeni v prihodnost in sledijo strateškim smernicam, ki omogočajo nadgradnjo obstoječih raziskovalnih in infrastrukturnih kapacitet, večjo internacionalizacijo ter povečanje raziskovalne odličnosti. ZRC SAZU s transparentnim spremljanjem kazalnikov in premišljeno izbranimi ukrepi zagotavlja dolgoročni razvoj, konkurenčnost v mednarodnem raziskovalnem okolju ter večjo vpetost v evropski in globalni raziskovalni prostor.

Preglednica 2

Zap. št. cilja	Naziv razvojnega cilja	Uvrstitev cilja uvrstitev cilja v kategorijo/e: (1) znanstvena odličnost, (2) družbeni in gospodarski vpliv, (3) mednarodna vpetost	Ukrep za vsak cilj navedite ukrep(e) za doseg cilja	Kazalnik za vsak ukrep navedite kazalnik za spremljanje doseganja ciljne vrednosti	Izhodiščna vrednost (2022) za vsak kazalnik navedite izhodiščno vrednost v letu 2022	Ciljna vrednost (2027) za vsak kazalnik navedite ciljno vrednost v letu 2027	Komentar kratek komentar o načinu spremljanja kazalnika, če kazalnik ni opredeljen številčno
1	R1 Raziskovalni preboj na ključnih področjih raziskav – novi raziskovalni horizonti	(1) znanstvena odličnost	U.R1.1 Vzpostavitev notranjega mehanizma za podporo vrhunskim raziskavam	K.R1.1 Število internih razpisov za prebojne projekte	0	2	
				K.R1.2 Število odobrenih prebojnih projektov	0	4	
2	R2 Mednarodna vpetost v evropski raziskovalni prostor (ERA) in širše globalne raziskovalne mreže	(3) mednarodna vpetost (1) znanstvena odličnost	U.R2.1 Nadgradnja notranjega mehanizma za spodbujanje prijavljanja odličnih projektnih predlogov (Obzorje Evropa, ERC, MSCA)	K.R2.1 Število prijavljenih projektnih predlogov s podporo iz naslova RSF (Obzorje Evropa, ERC, MSCA)	0	18	
			U.R2.2 Nadgradnja notranjega mehanizma za spodbujanje objavljanja v vrhunskih revijah in pri prestižnih založbah	K.R2.2 Število objav s podporo iz naslova RSF	0	10	
3	R3 Digitalna transformacija raziskovalnih rezultatov ZRC SAZU	(1) znanstvena odličnost (2) družbeni in gospodarski vpliv	U.R3.1 Vzpostavitev notranjega mehanizma za spodbujanje razvojnih infrastrukturnih projektov	K.R3.1 Število izvedenih razvojnih infrastrukturnih projektov, financiranih iz sredstev RSF	0	26	
			U.R3.2 Razvoj sodobnih spletnih platform za predstavitev raziskovalnih rezultatov, vključujoč jezikovne portale, multimedijske vsebine interaktivne atlase ipd.	K.R3.2 Število spletnih platform, nastalih v okviru prijavljenih razvojnih infrastrukturnih projektov	0	17	
4	R4 Celovit karierni razvoj raziskovalcev ter krepitev njihove raziskovalne odličnosti mednarodne vpetosti	(1) znanstvena odličnost (3) mednarodna vpetost	U.R4.1 Razvoj programov za privabljanje talentov – ustanovitev štipendijskega in podoktorskega programa za obetavne mlade in uveljavljene tuje raziskovalce	K.R4.1 Število razpisov štipendijskih in podoktorskih programov	0	7	
			U.R4.2 Povečanje mednarodne mobilnosti raziskovalcev – sofinanciranje daljših raziskovalnih gostovanj na tujih ustanovah	K.R4.2 Število raziskovalcev, ki so s podporo RSF gostovali na tujih raziskovalnih ustanovah.	0	26	

C. Načrt izvajanja znanstvenoraziskovalne dejavnosti

Načrt

Splošno

Strategija izvajanja znanstvenoraziskovalne dejavnosti temelji na jasnih ciljih, ki so skladni s strateškimi in z dolgoročnimi usmeritvami ZRC SAZU. Šest strateških usmeritev presojamo z vidika znanstvene odličnosti, družbenega in gospodarskega vpliva ter mednarodne vpetosti.

1.1 Koraki uresničevanja strategije

- Za doseg ciljev je bil načrtovan sistematičen proces izvajanja, ki vključuje naslednje ključne korake:
- **Vzpostavitev internega okvira delovanja:** opredelitev internega razporejanja sredstev in načina določanja mentorjev ter postopka izbora mladih raziskovalcev.
 - **Oblikovanje strategije razvoja infrastrukture:** načrtovanje investicij v raziskovalno opremo, digitalne storitve ter izboljšanje dostopnosti raziskovalnih virov.
 - **Priprava načrta izvedbe razvojnega stebra financiranja (v nadaljevanju: RSF):** določitev razvojnih projektov in določanje dinamike internih razpisov.
 - **Sistematična evalvacija napredka na podlagi kvantitativnih in kvalitativnih kazalnikov uspešnosti:** vzpostavitev rednega spremljanja in analize raziskovalnih rezultatov, publikacij, projektnih uspehov in družbenega vpliva.
 - **Uvedba mehanizmov prilagodljivosti:** omogočanje dinamičnega upravljanja raziskovalnih aktivnosti glede na spremembe zakonodajnih in drugih normativnih okvirov, dosežene rezultate ter identificirane izzive.

1.2 Celovitost in vidiki

Načrt temelji na celovitem pristopu, ki združuje več vidikov znanstvenoraziskovalne dejavnosti. Vidike, ki jih upoštevamo, smo določili ob upoštevanju ZZrID:

- **Znanstvena odličnost:** izvirne in metodološko rigorozne raziskave z visokim potencialom za odmevne znanstvene objave.
- **Družbeni in gospodarski vpliv:** raziskave, ki odgovarjajo na ključne izzive v družbi, kulturi, javnih politikah, gospodarstvu in tehnologiji.
- **Mednarodna vpetost:** vključevanje v mednarodna telesa, projekte ter mreže in povezovanje ne zgolj s prestižnimi raziskovalnimi ustanovami, ampak tudi z drugimi, zlasti propulzivnimi ustanovami (v srednji in jugovzhodni Evropi, na globalnem jugu itn.) v ambiciji uveljaviti se kot razvojni dejavnik v omrežju vznikajočih znanstvenih središč.

Strategija – v zasledovanju celovitosti – vključuje tudi druge cilje, ki smo jih zaradi omejitev števila kazalnikov v preglednici 1 lahko vključili le v besedilo dokumenta A. Izbrane dodatne cilje smo kot dopolnitev preglednice 1 vključili v ta dokument. Ostali cilji iz dokumenta A, ki niso v

preglednici 1 in dokumentu C, so cilji, ki večinoma zagotavljajo ustrezno kadrovske, infrastrukturno in organizacijsko podporo, nujno za uspešno delovanje ZRC SAZU. V preglednico 2 smo lahko vključili vse kazalnike razvojnih ciljev iz dokumenta B.

1.3 Pristop k uresničevanju ciljev

Uresničevanje ciljev temelji na sledečem:

- **Raziskovalne usmeritve izhajajo iz naše dolgoletne tradicije.** V sistematične in dolgoročne raziskave v okviru humanističnih, družboslovnih in naravoslovnih znanosti smo vpeljali nove metodologije, koncepte in orodja. V ustaljene teme na mikroravni vpenjamo nove vsebine, gradiva in podatke. Na eni strani ostajamo zvesti tradiciji znanstvenih strok in celovitosti njihovih predmetnih področij, na drugi strani pa se ne oklepamo ozke specializacije in raziskovalkam, raziskovalcem in raziskovalnimi skupinam omogočamo svobodo med- in transdisciplinarnega dela.
- **Sodelovanje in povezovanje** med različnimi raziskovalnimi skupinami, med raziskovalci z različnih področij ter z drugimi raziskovalnimi ustanovami v Sloveniji in tujini omogočata medsebojno nadgradnjo znanj in virov.
- **Spremljanje in evalvacija** potekata redno s strani financerjev in resornega ministrstva. Pred leti smo dvakrat samoiniciativno izvedli samoevalvacijo v okviru interne skrbi za kakovost našega dela, od uvedbe ZZrID pa je sistematična in redna samoevalvacija predpisana. Njeni rezultati bodo služili ne le notranji preverbi, ampak tudi vrednotenju ustanov s strani Javne agencije za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost RS (v nadaljevanju: ARIS). Kot ustanova in posamezniki v njej se moramo šele prilagoditi večji avtonomiji in odgovornosti, ki ju ta prinaša.

1.4 Identificirana tveganja, posledice in blažilni ukrepi

Tveganja, ki izvirajo iz zunanjega okolja

Slab pretok informacij: Pomanjkljiva komunikacija med resornim ministrstvom, ARIS, JRZ-ji in univerzami je povzročila nejasnosti pri implementaciji novega zakona, časovni pritisk in neskladja v poročanju.

Blažilni ukrepi: jasni komunikacijski kanali, redni sestanki z odločevalci, usklajevanje kazalnikov na nacionalni ravni.

Prepozni pozivi ARIS za pripravo dokumentov: Kratki roki za oddajo ključnih dokumentov povzročajo preobremenitve, ad hoc rešitve in nižjo kakovost pripravljenih gradiv.

Blažilni ukrepi: dolgoročnejše načrtovanje rokov, hitrejši odzivni mehanizmi, avtomatizacija poročanja.

Nepredvidljivost ob uvedbi stabilnega financiranja: Nejasne zahteve so povzročile negotovost pri implementaciji, otežile izvajanje strategije in povečale operativne obremenitve.

Blažilni ukrepi: jasnejša pravila in postopki, vnaprej določen rokovnik, manj birokracije, boljše informiranje o dinamičnem financiranju.

Nedorečen sistem evalvacij: Nejasnosti glede postopkov in vpliva evalvacij na financiranje otežujejo institucionalno načrtovanje in prilagajanje zakonodaji.

Blažilni ukrepi: sodelovanje pri oblikovanju nacionalnih smernic, usklajevanje institucionalnih praks, razvoj internih evalvacijskih orodij, postopna integracija novih ocen.

Morebitne spremembe zakonodaje: Spremembe, kot je plačna reforma, zvišujejo stroške brez sočasnega povečanja finančnih sredstev projektov, kar otežuje doseganje ciljev.

Blažilni ukrepi: prilagajanje proračunov, pogajanja s financerji za dodatna sredstva, iskanje alternativnih virov financiranja.

Težave pri pridobivanju kadrov: Povečane obremenitve in nepriljubljen plačni sistem otežujejo zaposlitev novih strokovnjakov, zlasti mladih raziskovalcev in administrativnega kadra.

Blažilni ukrepi: spodbude (ugodnosti, karierno napredovanje, fleksibilni pogoji), boljša promocija raziskovalnega dela, strategije za privabljanje talentov, večja podpora administrativnemu kadru.

Tveganja, ki izvirajo iz notranjega okolja

Razdrobljenost raziskovalnih področij in raziskovalnih skupin: Majhne skupine, tematsko prekrivanje in pomanjkanje strateškega usklajevanja zmanjšujejo konkurenčnost pri pridobivanju projektov ter mednarodno vidnost.

Blažilni ukrepi: spodbujanje strateškega povezovanja in usklajevanja skupin, preprečevanje podvajanja tem, skupne prijave na projekte.

Rigidnost notranje organizacije: Notranja struktura je v določenih segmentih toga, kar lahko vodi v počasno prilagajanje novim raziskovalnim usmeritvam, mednarodnim trendom in pričakovanjem financerjev in posledično v manjšo konkurenčnost pri pridobivanju sredstev.

Blažilni ukrepi: spodbujanje interdisciplinarnega sodelovanja, prilagajanje organizacije aktualnim trendom, reden razmislek o organizacijskih vprašanjih.

Zaostanki pri digitalizaciji: Razvoj je izjemno hiter in zaostanek pri uvajanju digitalnih orodij in neusklajenost sistemov povečujeta administrativne obremenitve in zmanjšujeta učinkovitost.

Blažilni ukrepi: pospešeno uvajanje digitalnih rešitev, usposabljanje osebja, izboljšanje povezanosti IT-sistemov.

2 Izvajanje načrta in doseganje razvojnih, strateških in dolgoročnih ciljev z vidika znanstvene odličnosti

V poglavju 2.1 so predstavljeni razvojni in izbrani dolgoročni cilji, ki se primarno osredotočajo na znanstveno odličnost. Vsi dolgoročni cilji, ukrepi in kazalniki so navedeni v dokumentu A, dosežki pa so predstavljeni v poglavju 2.2. Dolgoročni cilji v poglavju 2.1 niso navedeni zaporedno, se pa njihovo oštevilčenje ujema z oštevilčenjem v dokumentu A.

2.1 Doseganje razvojnih, strateških in dolgoročnih ciljev, ki prvenstveno naslavlja vidik znanstvene odličnosti

2.1.1 Razvojni cilji

Razvojni cilj R1 Raziskovalni preboj na ključnih področjih raziskav – novi raziskovalni horizonti

V preglednici 2 so 1 ukrep in 2 kazalnika.

Razvojni cilj R3 Digitalna transformacija raziskovalnih rezultatov ZRC SAZU

V preglednici 2 sta 2 ukrepa in 2 kazalnika.

Razvojni cilj R4 Celovit karierni razvoj raziskovalcev ter krepitev njihove mednarodne mobilnosti in raziskovalne odličnosti

V preglednici 2 sta 2 ukrepa in 2 kazalnika.

2.1.2 Strateški cilj C1 Odlično, avtonomno in odgovorno raziskovalno delo

V preglednici 1 sta 2 ukrepa in 2 kazalnika.

Cilj C1.3 Ukvarjanje z dolgoročnimi raziskavami in priprava celovitih in preglednih rezultatov ter prizadevanja za pridobitev sredstev iz programa nacionalnih raziskav

Ukrep U.C1.5.

Kazalnik K.C1.3 Premišljen proces identifikacije raziskav s potencialom za program dolgoročnih nacionalnih raziskav.

Realizacija: Prvi razmisleki so opravljeni, vendar bo cilj lahko uresničen šele leta 2026. Doseganje cilja je postopno in poteka v skladu z načrtom.

Cilj C1.5 Razvoj novih in interdisciplinarnih znanstvenih področij

Ukrep U.C1.6.

Kazalnik K.C1.16 Število interdisciplinarnih raziskovalnih programov (v nadaljevanju: RP).

Izhodišče: 4, cilj: 6; 2024: 6. Cilj je dosežen.

2.1.3 Strateški cilj C2 Visoko usposobljeni, odgovorni, motivirani in zdravi zaposleni

V preglednici 1 sta 2 ukrepa in 2 kazalnika.

Cilj C2.4 S prožno kombinacijo pedagoškega, raziskovalnega in organizacijskega dela omogočati razvijanje kariere posameznika

Ukrep U.C2.6.

Kazalnik K.C6.7 Število raziskovalcev, vpetih v pedagoški proces (letni cilj).

Izhodišče: 128 (70), cilj: 135 (75); 2024: 154 (84). Cilj je presežen, vendar aktivnosti kontinuirano potekajo.

Cilj C2.10 Skrb za uravnoteženost spolov, spolno enakost, politiko enakih možnosti in omogočanje enakopravnih razmer za raziskovalno delo vseh raziskovalcev in raziskovalcev

Ukrep U.C2.10.

Kazalnik K.C2.10 Prenovljen načrt enakosti spolov.

Izhodišče: 0, cilj: 1; 2024: 0. Doseganje cilja je postopno in poteka v skladu z načrtom.

2.1.4 Strateški cilj C4 Informacijsko in infrastrukturno podprto raziskovalno delo

V preglednici 1 sta 2 ukrepa in 2 kazalnika.

Cilj C4.1 Izvajanje sistematičnih terenskih, laboratorijskih, dokumentacijskih, informacijskih, predstavitvenih in sorodnih dejavnosti pri RP in projektih

Ukrep U.C4.3.

Kazalnik K.C4.3 Kvantitativna ocena infrastrukturne podpore RP in projektom.

Izhodišče: načrtovana infrastrukturna dejavnost. Realizacija: kontinuirane podporne infrastrukturne dejavnosti raziskovalnemu delu (snemanje, intervjuvanje, laboratorijske in statistične obdelave, razvrščanje in katalogiziranje gradiv, arhiviranje, urejanje metapodatkov, skeniranje in digitaliziranje virov, vzpostavitev in vodenje podatkovnih zbirk, GIS-analize, modeliranje ...). Doseganje cilja je postopno in poteka v skladu z načrtom.

Cilj C4.12 Oblikovanje skupnega digitalnega repozitorija podatkov, ki bo zagotavljal varnost in dostopnost podatkov

Ukrep U.C4.16.

Kazalnik K.C4.13 Lokalni repozitorij za arhiviranje podatkovnih nizov.

Izhodišče: vzpostavitev lastnega institucionalnega repozitorija za dolgoročno hrambo podatkovnih nizov. Realizacija: implementacija institucionalnega repozitorija Arzenal. Cilj je dosežen.

Kazalnik K.C4.14 Število objavljenih podatkovnih nizov v lokalnem repozitoriju.

Izhodišče: 0, cilj: 12; 2024: 5. Doseganje cilja je postopno in poteka v skladu z načrtom.

2.1.5 Strateški cilj C5 Učinkovit, dobro organiziran in notranje povezan ZRC SAZU

V preglednici 1 sta 2 ukrepa in 2 kazalnika.

Cilj C5.10 Upoštevanje posebnosti posameznih znanstvenih področij

Ukrep U.C5.12.

Kazalnik K.C5.12 Ocena institucionalne kulture glede upoštevanja in spodbujanja področne raznolikosti. Realizacija: Področna raznolikost je dobro integrirana v institucionalno kulturo ZRC SAZU. Redni dialogi z različnimi skupinami zaposlenih omogočajo sprotno prepoznavanje in upoštevanje specifičnih potreb posameznih področij. Cilj je dosežen, vendar aktivnosti kontinuirano potekajo.

2.2 Vsebinsko pojasnilo k doseganju razvojnih, strateških in dolgoročnih ciljev, prvenstveno naslavljajo vidik znanstvene odličnosti

ZRC SAZU uspešno uresničuje prizadevanja za odlično, avtonomno in odgovorno raziskovalno delo, kar je vidno na različnih področjih: v krepitvi dolgoročnih raziskav in povečevanju sredstev zanje, razvoju interdisciplinarnih področij ter uspešni izvedbi projektov. Pomemben element spodbujanja raziskovalne odličnosti je potekajoča prenova pravilnika o izvolitvah v nazive, ki bo predvidoma zaključena leta 2025. Zelo uspešno ocenjujemo tudi zasnovo in implementacijo RSF.

Razvojni cilji, ki prvenstveno podpirajo znanstveno odličnost, so usmerjeni v spodbujanje prebojnih raziskav, digitalno transformacijo rezultatov ter celovit karierni razvoj raziskovalcev.

Raziskovalni preboj na ključnih področjih raziskav se uresničuje s financiranjem prebojnih projektov prek RSF. Mehanizem je bil uveden leta 2023, od takrat pa sta bila izvedena dva razpisa (2023, 2024). Projekte so ocenili tuji strokovnjaki, končni izbor pa je opravil šestčlanski panel, večinsko sestavljen iz zunanjih strokovnjakov. V skladu z načrtom sta bila leta 2023 izbrana dva projekta (vsak v vrednosti 390.000 EUR za tri leta) s pričetkom izvajanja 1. julija 2023, enak postopek pa je bil izveden leta 2024, pri čemer sta bila izbrana dva dodatna projekta (vsak v vrednosti 420.000 EUR za tri leta) z začetkom izvajanja leta 2025. Skupno so bili tako izbrani štirje projekti s prebojnim potencialom, s čimer je bil zastavljeni cilj dosežen.

Digitalno transformacijo raziskovalnih rezultatov dosegamo z razvojnimi infrastrukturnimi projekti. Leta 2023 je bila ustanovljena Komisija za digitalni prehod, ki je najprej pripravila analizo stanja na področju digitalizacije raziskovalne dejavnosti. Na podlagi pridobljenih informacij in lastnega poznavanja delovanja ZRC SAZU je komisija v drugi polovici leta 2023 pripravila predloge takojšnjih (2023–2024) in srednjeročnih (2024–2027) ukrepov za digitalni prehod. Eden od ukrepov predvideva tudi interne razpise za prijave informacijsko-tehnoloških infrastrukturnih projektov, ki bodo omogočili digitalni preboj na raziskovalnih področjih in na področju občanske znanosti. Do zdaj je bilo izbranih 16 infrastrukturnih projektov, ki smo jih financirali v skupni višini 382.079,60 EUR v letu 2023 ter v vrednosti 379.234,12 EUR v letu 2024. Prvotno načrtovan cilj financiranih projektov je bil presežen.

Celovit karierni razvoj raziskovalcev ter krepitev njihove raziskovalne odličnosti in mednarodne vpetosti sta ključna cilja ZRC SAZU, ki ju uresničujemo z razvojem mehanizmov za privabljanje talentov ter vzpostavitev štipendijskih in podoktorskih programov za obetavne mlade in uveljavljene tuje raziskovalce. Novi štipendijski mehanizem je stopil v veljavo leta 2023, ko smo izvedli prvi mednarodni razpis za doktorskega študenta, ki vključuje polno zaposlitev za tri leta. Do konca obdobja bo izveden še en razpis za dodatno mesto. Podoktorski program za tuje raziskovalce je bil uveden leta 2024, pri čemer smo že izvedli en razpis in omogočili eno trimesečno gostovanje. Omenjeno gostovanje je bilo uspešno, saj je gostujoči raziskovalec pridobil MSCA projekt. Mehanizem daljših (vsaj enomesečnih) gostovanj v tujini smo uvedli 2023 in v dveh letih je s podporo RSF v tujini gostovalo osem zaposlenih, med njimi je bil eden na sobotnem letu v Avstraliji.

2.2.1 Kakovost in relevantnost rezultatov

Mednarodna relevantnost

Monografije, ki so v zadnjih treh letih izšle pri uglednih založbah (Polity Press, Peter Lang, Duke University Press, MIT, CEU Press), krepijo znanstveno odličnost in mednarodno prepoznavnost. Monografija A. Zupančič *Disavowal* (Polity Press, 2024) je bila že v prvem letu prevedena v italijanski, turški, danski in hrvaški jezik, v pripravi pa sta še nemški in španski prevod. Monografija S. Šebela *Natural and anthropogenic impacts on cave climates: Postojna and Predjama show caves of Slovenia* (Elsevier, 2022) je edinstven referenčni vir o jamski meteorologiji.

Raziskave krasi v Avstraliji, med drugim objavljene v prestižni reviji *Science Advances* (M. Lipar et al., »Ironing out complexities in karst chronology«, *Science Advances* 10, št. 40 (2024), DOI: 10.1126/sciadv.adp0414), so prinesle nova spoznanja na globalni ravni. Mednarodna prepoznavnost se je odrazila tudi v intervjujih in reportažah v znanstvenih novicah po vsem svetu, med drugim na radijskih in televizijskih postajah ter v časopisih, kot sta *ABC News Australia*, *Australian Geographic*, v znanstveni oddaji *Dimensionen* na ORF v Avstriji, v nemških novicah *Spiegel* ter v *Scientific American* of Springer Nature v Ameriki in *The Independent* v Združenem kraljestvu.

Omeniti velja tudi uvrstitev profila jamskih sedimentov iz Račiške pečine na seznam Svetovne geološke dediščine IUGS zaradi izjemnih znanstvenih odkritij, ki temeljijo na dolgoletnem raziskovalnem delu sodelavcev Inštituta za raziskovanje krasi. Ta dosežek je rezultat večletnega sodelovanja s Češko in Poljsko akademijo znanosti ter z drugimi ustanovami, pri čemer so bili rezultati objavljeni v številnih znanstvenih publikacijah.

Prav tako so bili o odkritju večjega arheološkega najdišča Ocomtūn na polotoku Jukatan (v južni Mehiki) objavljeni številni intervjuji in reportaže v *The New York Times*, *Science News* in drugih svetovnih medijih. Družba National Geographic ga je uvrstila med sedem najbolj razburljivih arheoloških odkritij leta 2023, podobno kot nekateri drugi portali.

Objave v drugih odličnih tujih revijah in pri najprestižnejših založnikih:

- K. Bogetić Pejović, »Language, gender and political symbolics: Insights from citizen digital discourses on gender-sensitive language in Serbia«, *Journal of sociolinguistics* 27, št. 2 (2023), DOI: 10.1111/josl.12591;
- T. Cifer, Š. Goričan, »Late Sinemurian and Early Pliensbachian Radiolaria from Mount Rettenstein (Northern Calcareous Alps, Austria). Part 1, Nassellaria«, *Revue de micropaléontologie* 79 (2023), DOI: 10.1016/j.revmic.2023.100717;
- S. Cukut Krilić, S. Zavrtnik, »Structural vulnerabilities and (im)mobilities amidst the Covid-19 pandemic: People on the move along the Balkan route, posted and agricultural workers«, *Central and Eastern European migration review* 12, št. 2 (2023), DOI: 10.54667/ceemr.2023.04;
- M. Černič Istenič, »Work-life balance on a farm with young children in Slovenia«, *Agriculture and human values* (2024), DOI: 10.1007/s10460-024-10611-1;
- Ž. Kokalj et al., »Machine learning-ready remote sensing data for Maya archaeology«, *Scientific data* 10, 558 (2023), DOI: 10.1038/s41597-023-02455-x;
- J. Kozina et al., »People or place?: Towards a system of holistic locational values for creative workers«, *Cultural trends* 33, št. 1 (2024), DOI: 10.1080/09548963.2024.2304851;
- D. Kos, »In search of wellbeing: the struggle against diseases and for good food and longevity in noble families in 18th century Carniolan towns«, v: *Towns in change: The Danube-Carpathian area in the long 18th century*, Peter Lang, 2023;
- R. Lopes Ferreira et al., »Brazilian cave heritage under siege«, *Science* 17, 6586 (2022), DOI:10.1126/science.abo1973;
- M. Pisk, Š. Ledinek Lozej, »Cross-border landscape as heritage?: Insights from Slovenian borderlands«, v: *Landscape as heritage: international critical perspectives*, Routledge, 2023;
- P. Svoljšak, »Refugee voices. Slovenian refugees between emotions and reality«, v: *Die ländliche Gesellschaft im Zeitalter des Ersten Weltkrieges. Herausforderungen und ihre emotionalen Folgen*, Peter Lang, 2024;
- B. Štular, E. Lozić, »Executable Map Paper (EMaP) for Archaeological LiDAR«, *Journal of computer applications in archaeology* 6, št. 1 (2023), DOI: 10.5334/jcaa.106;
- L. Vidmar, »The Roman and Viennese indices of prohibited books in Austrian and Bohemian lands under Maria Theresa«, *Neohelicon* 50 (2023), DOI: 10.1007/s11059-023-00718-5;
- M. A. Vižintin, *The role of teachers in the successful integration and intercultural education of migrant children*, Cambridge Scholars Publishing, 2022;
- M. Žagar Karer, T. Fajfar, »Terminological problems of terminology users: analysis of questions in terminological counselling service on the Terminologične website«, *Terminology* 4 (2022), DOI: 10.1075/term.21046.zag.

Dosežki se odražajo tudi v vabljenih plenarnih predavanjih na mednarodnih konferencah: G. Pobežin na konferenci *Natales grate numeras* (Zadar, 2022) s predavanjem »*Dead Men Tell No Tales? Learning from Roman Historians*« in M. Juvan na 23. kongresu Mednarodne zveze za primerjalno književnost (AILC/ICLA) (Tbilisi, 2022) s predavanjem »*How to Think World Literature from Its Edge?*«.

Nacionalna relevantnost

Na ZRC SAZU si prizadevamo za doseganje nacionalno relevantnih rezultatov, saj s tem zagotavljamo kakovostno in trajnostno raziskovalno dejavnost, ki prispeva k razvoju slovenske znanosti, kulture in družbe. Osredotočamo se na dolgoročne raziskave, ki omogočajo sistematično preučevanje naravnih in družbenih procesov ter ustvarjanje celovitih, preglednih in uporabnih rezultatov.

Izbrani rezultati, ki imajo prvenstveno (a ne izključno) nacionalno relevantnost:

- K. Ahačič, *Stati inu obstati: prvih petdeset slovenskih knjig*, Cankarjeva založba, 2024;
- M. Černivec, *Normativnost v slovarjih slovenskega knjižnega jezika*, Založba ZRC, 2024;
- P. Gašperič, *Zgodovinska kartografija ozemlja Slovenije*, Založba ZRC, 2022;
- B. Golec, *Adam Bohorič, Jurij Dalmatin in mesto Krško v 16. stoletju*, Založba ZRC, 2024;
- L. Grahek, J. Horvat, »Rimsko grobišče Marof na Igu«, *Arheološki vestnik* 73 (2023), DOI: 10.3986/AV.73.07;
- B. Ivančič Kutin et al. (ur.), *Folklorno gradivo iz Tera – 1940*, Založba ZRC, 2022;
- M. Juvan, *Zadnja sezona modernizma in maj '68: svet, Pariz*, Literarno-umetniško društvo Literatura, 2023;
- O. Luthar et al., *Užaljeno maščevanje. Spomin Slovencev na italijanska fašistična taborišča*, Založba ZRC, 2023. Knjiga je prejela nagrado KLIO za leto 2024;
- A. Moric (ur.), *Pesemsko izročilo Kočevske*, Založba ZRC, 2024;
- M. Motnik, *Glasbena pot Sophie Linhart*, Založba ZRC, 2023;
- P. Pavlin, *Tipologija, kronologija in razprostranjenost jezičastoročajnih srpov v jugovzhodni Evropi*, Založba ZRC, 2023;
- D. Podjed, *Krizolacija: znanstveno branje o izoliranih ljudeh*, Založba ZRC in Cankarjeva založba, 2024;
- N. Rogelja Caf, Š. Ledinek Lozej, *Hodopisi: Zbirka etnografskih esejev z metodološkimi premisleki o hoji in pisanju*, Založba ZRC, 2023;
- J. Škofic (ur.), *Slovenski lingvistični atlas 3: Kmetovanje*, Založba ZRC, 2023;
- S. Torkar, *Rokopisna zbirka slovenskih krajevnih imen iz Metelkove zapuščine*, Založba ZRC, 2024;
- A. Vrtovec Benó, *Od ljudskega gledališča do uprizarjanja dediščine*, Založba ZRC, 2023;
- Terminološki slovarji: *Kamnarski terminološki slovar*, *Davčni terminološki slovar* in *Botanični terminološki slovar* (2. izdaja), Založba ZRC.

Izbrani nacionalni dogodki

- simpozij *Začetki slovenske posvetne dramatike in gledališča*, Ljubljana, 2024;
- »*Mojo srčno kri škropite!*« Simpozij ob 180. obletnici rojstva Simona Gregorčiča (1844–1906), Ljubljana, 2024;

- serija dogodkov ob Svetovnem dnevu duševnega zdravja 2024 v okviru programa OMRA *Zdaj je čas, da duševno zdravje postane steber zdravega in uspešnega delovnega okolja*, Ljubljana, 2024;
- posvet *Prostori muz: Umetnostna zgodovina in muzej ter njun družbeni in interdisciplinarni kontekst*, Ljubljana, 2023;
- Wraberjev dan 2023 – srečanje slovenskih botanikov, lg, 2023;
- *S tržaškega naslova. Veliki simpozij o Borisu Pahorju (1913–2022) in njegovem duhovnem sopotniku Edvardu Kocbeku (1904–1981)*, Ljubljana, 2022;
- posvet *Jurij Slatkonja (21. 3. 1456–26. 4. 1522): od Kranjske do Dunaja* (v soorganizaciji s Slovensko matico), Ljubljana, 2022, in spremljajoči koncert v Atriju ZRC. Kot rezultat je izšla monografija L. Žnidaršič Golec in M. Kokole (ur.), *Jurij Slatkonja (1456–1522): Od Kranjske do Dunaja* (Založba ZRC in Slovenska matica, 2023);
- konferenca *Slovenski literati in cesarska cenzura v dolgem 19. stoletju*, Ljubljana, 2022. S konferenco je povezana razstava v NUK-u *Slovenci in cesarska cenzura od Jožefa II. do prve svetovne vojne*, Ljubljana, 2023.

2.2.2 Teoretska in metodološka podlaga raziskav

Raziskovalno delo na ZRC SAZU v letih 2022–2024 temelji na trdnih teoretskih in metodoloških pristopih, ki omogočajo celovito analizo znanstvenih problemov in prispevajo k razvoju novih raziskovalnih paradig. Ključni elementi konceptualne in znanstvene utemeljenosti vključujejo sledeče:

Sistematičen pregled literature, ki zagotavlja celovit vpogled v obstoječa znanja in omogoča identifikacijo raziskovalnih vrzeli. Primer: Odprto dostopna antologija *Texts and Contexts from the History of Feminism and Women's Rights: East Central Europe, Second Half of the Twentieth Century* (Z. Lóránd et al. (ur.), CEU PRESS, 2024) z izborom besedil in njihovih prevodov iz zgodovine feminizma in pravic žensk v drugi polovici dvajsetega stoletja v Vzhodni in Srednji Evropi prikazuje, kako se je feminizem kot politična misel oblikoval in organiziral v regiji. **Trden konceptualni okvir**, ki jasno opredeljuje raziskovalni problem in omogoča relevantno analizo izbranih pojavov. 1) Članek »Superblocks between theory and practice: Insights from an international e-Delphi process and urban living labs in Vienna and Berlin« (J. Tiran et al., *Urban Research & Practice* (2025), DOI: 10.1080/17535069.2025.2456939) pojasnjuje koncept superblokov – prostorskih celic, ki omejujejo tranzitni promet in spodbujajo mirujoči promet. 2) Monografija *Daring Dreams of the Future: Slovenian Mass Migrations 1870–1945* (A. Kalc et al., Peter Lang, 2024) ponuja sistematično konceptualizacijo migracij kot družbeno konstitutivnih pojavov. Njena osrednja teoretska premisa temelji na prepletu makro- in mikroanalize, kar omogoča celostno razumevanje migracijskih procesov v njihovih družbenoekonomskih, kulturnih in političnih razsežnostih.

Jasno oblikovana raziskovalna vprašanja in hipoteze, ki temeljijo na obstoječem znanju in omogočajo sistematično preučevanje raziskovalnih fenomenov. 1) RP *Historične interpretacije 20. stoletja* obravnava kategorije zgodovine in spomina ter izhaja iz predpostavke, da pojmi in kategorije, ki jih uporabljamo za opisovanje preteklih dogodkov ali družbenih sistemov, že vnaprej vsebujejo vrednostne oznake in simbolne vrednosti ter so povezani s širšimi pojmovnimi sistemi. 2) Članek M. Oter Gorenčič »Seeing God in the image of Mary: cross readings of a Medieval Benedictine convent seal« (v: *Marian devotion in the late Middle Ages: Image and performance*, Routledge, 2022, DOI: 10.4324/9781003179054-3) izhaja iz vprašanja, kako pogosto v srednjeveški umetnosti nastopajo odkloni od ustaljenih ikonografskih vzorov. Objavljena raziskava prinaša odkritje najstarejše vizualizacije verza Vp 1,13 v zahodnoevropski umetnosti, in sicer na pečatu gornjegrajskega benediktinskega samostana iz leta 1337.

Utemeljena metodologija, ki zagotavlja zanesljivost zbranih podatkov in omogoča njihovo učinkovito analizo. 1) Članek »A comprehensive early warning system for contamination risk assessment of karst water sources, case study of the Unica springs, SW Slovenia« (N. Ravbar et al., *Science of the total environment* 885 (2023), DOI: 10.1016/j.scitotenv.2023.163958) predstavlja inovativno strategijo za oceno tveganja onesnaženja kraških vodnih virov. Ta združuje monitoring ob izrednih dogodkih in kartiranje tveganja ter omogoča prostorsko oceno nevarnosti in operativne smernice za monitoring kakovosti vode. 2) Članek »Origins of Mesoamerican astronomy and calendar« (I. Šprajc et al., *Science Advances* 9 (2023), DOI: 10.1126/sciadv.abq7675) predstavlja analize orientacij najzgodnejših arhitektonskih kompleksov v Mezoameriki, izmerjenih s pomočjo lidarskih podatkov. Rezultati kažejo, da so se astronomska opazovanja, ki so med drugim pripeljala do uvedbe koledarja, izvajala že tisočletje pred pojavom prvih pisnih dokazov. Študija ilustrira potencial lidarskih podatkov in rigorozne arheoastronomske metodologije za reševanja širše relevantnih arheoloških vprašanj.

2.2.3 Interdisciplinarnost in razvoj novih raziskovalnih pristopov

ZRC SAZU si prizadeva za večdisciplinarno in interdisciplinarno sodelovanje na različnih ravneh, ne le na evropski ravni prek sodelovanja v večinoma interdisciplinarnih projektih. Interdisciplinarnost je vgrajena tudi navznoter. Vsebina nekaterih RP je že v svojem izvoru in bistvu interdisciplinarna. 1) Raziskave migracijskih procesov se osredotočajo na izseljenstvo in priseljenstvo, etničnost, multi/medkulturnost, umetniško produkcijo, migracijske in integracijske politike ter njihovo implementacijo v sinhroni in diahroni perspektivi. 2) RP *Dediščina na obrobju* ponuja premisleke o procesih in praksah odbiranja in vrednotenja preteklosti za umerjanje sedanosti in prihodnosti. V žarišču opazovanja sta tvorjenje dediščine in performativna moč dediščine na obrobjih – v manjšinskih, odročnih, jezikovnih, migrantskih, poklicnih in drugače marginaliziranih okoljih. 3) Raziskave RP *Historične interpretacije 20. stoletja* (v sodelovanju z Univerzo v Novi Gorici) se osredotočajo na diskurz zgodovine in spomina na presečiščih aktivističnih in participatornih, medijskih in političnih, zgodovinsopisnih in umetniških ter institucionalnih in vsakdanjih diskurzov in praks. 4) Razvoj celostnega krasoslovja združuje geografske, geološke, hidrološke, biološke in kemijske raziskave kraškega površja, jam, podzemnih voda ter življenja v jamah.

V okviru krepitve interdisciplinarnosti sta bila v letih 2022 in 2023 vzpostavljena dva nova raziskovalna programa. Prvi, medinštitutski RP *PODOBA – BESEDA – ZNANJE*, preučuje kulturne in intelektualne tokove med vzhodnimi Alpami in severnim Jadranom (1400–1800) ter njihov vpliv na umetnost, literaturo in znanost. Drugi RP *Raziskave o duševnih stiskah in dobrem počutju* interdisciplinarno preučuje dejavnike duševnega zdravja in psihološkega blagostanja.

Tudi na prvi pogled monodisciplinaren RP *Literarnozgodovinske, literarnoteoretične in metodološke raziskave*, ki se osredotoča na bele lise v zgodovini književnosti, je interdisciplinaren, saj se sprašuje o povezavah literarnih procesov z jezikom, drugimi umetnostmi, religijo, znanostjo, ekonomijo in s filozofijo.

Interdisciplinarnost je ključna za razvoj novih raziskovalnih pristopov, ki omogočajo poglobljeno razumevanje kompleksnih naravnih in družbenih pojavov. Analize ledenikov v slovenskih Alpah smo v zadnjem desetletju razširili na celotno kriosfero. Prvi na svetu smo opisali podledeniške karbonatne sedimente (npr. M. Gabrovec et al., *Triglavski ledenik*, Založba ZRC, 2014).

V zadnjih letih krepimo interno sodelovanje med različnimi raziskovalnimi skupinami. Tako smo leta 2024 od 20 RP in okrog 160 z njimi povezanih projekti kar tri RP in 45 projektov izvajali v medinštitutskem sodelovanju.

2.2.4 Izvirnost znanstvenoraziskovalnega dela

Razvoj inovativnih raziskovalnih metod in modelov

ZRC SAZU je v letih 2022–2024 aktivno razvijal inovativne metode, ki temeljijo na digitalizaciji, interdisciplinarnosti in uporabi naprednih tehnologij. Med ključnimi dosežki izstopajo generativni slikovni modeli za humanistiko, razviti v okviru projekta *Raziskovalne metode prihodnosti za preučevanje preteklosti*. Na področju digitalne humanistike so bile razvite napredne metode računalniške analize besedil in zgodovinskih virov (*Združevanje žanrov slovenske pripovedne proze (1836–1920): Poskus digitalne literarne zgodovine*).

Na presečišču humanistike in umetne inteligence (UI) omenjamo tri primere. 1) ZRC SAZU v širšem partnerstvu (PoVeJMo) razvija velik generativni jezikovni model UI. Cilj je doseči razvojno neodvisnost, izboljšati odprti dostop in omogočiti kakovostno generiranje besedil v slovenščini, s čimer se premagujejo jezikovne ovire in krepí razumevanje nacionalnih specifik. 2) Aplikacija *SLP: Slovenske ljudske pesmi na spletu* omogoča semantično

iskanje po narečnem korpusu slovenskih ljudskih pesmi. 3) Spletna aplikacija *Transkripcije terenskih posnetkov* uporablja napredne metode jezikovnih tehnologij in mehko (angl. fuzzy) iskanje, kar omogoča sprotno in dinamično poizvedbo ter prikaz rezultatov. To orodje je bistveno izboljšalo dostopnost in učinkovitost iskanja po zbirki več kot 8000 slovenskih ljudskih pesmi, zbranih med letoma 1954 in 1994. Na področju arheologije nov pristop k zračnemu laserskemu skeniranju odpravlja obstoječe omejitve pri njegovi uporabi, ki izhajajo iz pomanjkanja integriranih raziskav, ustreznih publikacij in metodološke dostopnosti za širšo arheološko skupnost. Na področju krasoslovja omenjamo model za zgodnje zaznavanje tveganj onesnaženja kraških vodnih virov (dinamika ogljikovega dioksida v kraških sistemih, ki temelji na spremljanju kakovosti vode in kartiranju tveganja).

Razvoj novih teoretskih okvirjev

V letih 2022–2024 so raziskovalci ZRC SAZU razvili nove teoretske okvire, ki prispevajo k napredku na različnih področjih. Med ključnimi dosežki izstopa monografija T. Petrovič *Utopia of the Uniform: Affective Afterlives of the Yugoslav People's Army* (Duke University Press, 2024), ki ponuja inovativno analizo vojaške službe v nekdanji Jugoslaviji kot prostora kolektivnosti, politične imaginacije in oblikovanja identitete. S tezo, da ritualizirane in performativne prakse vojaške službe omogočajo uresničitev idej kolektivnosti, solidarnosti in egalitarizma, delo vzpostavlja nov pristop k analizi postjugoslovanske realnosti.

Konceptualni premik prinaša tudi simpozij *Antropologija imaginarnega* (Ljubljana, 2024), ki uvaja nov pristop k preučevanju odnosov med posamezniki in družbo. Imaginalno presega tradicionalno dihotomijo med resničnim in namišljenim ter prepoznava ustvarjalne, simbolne in domišljajske vidike človeške izkušnje kot ključno sestavino družbenih procesov. S tem antropologija pridobiva nov analitični okvir za razumevanje kolektivnih predstav, mitologij in družbenih transformacij.

Poleg tega ZRC SAZU uvaja, utrjuje in razvija teorijo kritičnega preučevanja dediščine, t. i. kritične študije dediščine in konceptualizacijo prostora v literaturi in umetnosti.

Odkrivanje novih podatkov ali virov

V zadnjih letih so raziskovalci ZRC SAZU pridobili nove podatke in raziskovalne vire, ki pomembno prispevajo k razumevanju preteklih in sodobnih družbenih, kulturnih ter naravnih procesov.

Na širšem področju okoljskih raziskav omenjamo tri primere. 1) Odkrite so bile korozijske cevi kot novi indikatorji preteklih podnebnih sprememb, kar omogoča boljše razumevanje vpliva podnebnih nihanj v kraških okoljih. 2) Vzpostavljena KRASoslovna baza podatkov omogoča natančno spremljanje in modeliranje kraških procesov. 3) Spletni Geografski atlas naravnih nesreč v Sloveniji (<https://ganns.zrc-sazu.si>) vključuje več kot 100.000 podatkov o zgodovinskih naravnih nesrečah in omogoča sistematično analizo naravnih katastrof v Sloveniji od leta 1850 dalje.

Na področju digitalizacije kulturne dediščine omenjamo več primerov. 1) Nova zbirka *Slovensko baročno slovstvo* je zbirka elektronskih diplomatičnih izdaj zgodovinskih rokopisov, ki omogoča dostop do poprej neznanih ali nedostopnih literarnih virov. 2) Zbirka *MUSIQUM* prinaša zgodovinske glasbene vire, kar omogoča novo razumevanje glasbenega življenja 19. in zgodnjega 20. stoletja ter razkriva doslej neznane podatke o glasbenikih, koncertih in glasbeni krajini na Slovenskem. 3) Zbirka besedil in notne zapuščine Franceta Marolta omogoča historični pregled in analizo besedil, razvojnih smernic in strukture raziskovalne misli na področju etnomuzikologije. 4) Zbirka *DIAtlas* predstavlja nov globalni standard za kartiranje in analiziranje jezikovnih podatkov, kar omogoča primerljivost raziskovalnih rezultatov na svetovni ravni. 5) *Slovenska historična topografija* je krajevni imenik za srednji vek na Slovenskem. Baza podatkov, ki jo neprestano dopolnjujemo in širimo njen teritorialni obseg, ponuja najpopolnejšo kompilacijo virov in bibliografije za slovenski srednji vek.

2.2.5 Krepitev načel etike in integritete

Vzpostavitev formalnega okvira in mehanizmov na področju etike in integritete: V zadnjih treh letih je ZRC SAZU dosegel izjemen napredek na področju etike, integritete in enakih možnosti. Komisija za etiko, integriteto in enake možnosti v raziskovanju (EIAM) je začela delovati februarja 2023. Pripravila je Kodeks raziskovalne etike in integritete ZRC SAZU, Pravilnik o obravnavi kršitev načel raziskovalne etike ter Pravilnik o etični presoji raziskav. Komisija si prizadeva za pregledno komuniciranje in proaktivno delovanje. Ker je etično upravljanje v raziskavah novost na ZRC SAZU, je strukturirana in učinkovita komunikacija bistvenega pomena za krepitev ozaveščenosti in zaupanja ter za upoštevanje pravilnikov. Proces so spremljale delavnice in notranje razprave.

Komisija EIAM skrbi za izvajanje teh postopkov ter organizacijo izobraževanj na tem področju. Dokumenti, povezani z etiko in integriteto raziskav, so javno dostopni na spletišču ZRC SAZU, kjer so objavljene tudi informacije o enakih možnostih spolov in odgovorni znanosti.

2.2.6 Upoštevanje načel odprte znanosti

Znanstvene objave: Založba ZRC se zavezuje načelom odgovornega znanstvenega publiciranja, saj vse svoje revije izdaja v odprtem dostopu, kar omogoča široko dostopnost raziskovalnih rezultatov. Upošteva načela transparentnega recenzentskega postopka, ki zagotavlja kakovost in verodostojnost objavljenih prispevkov. Poleg tega sledi zahtevam financerjev glede odprte znanosti, vključno s politikami Obzorje Evropa in Plan S, s čimer prispeva k širjenju znanja ter spodbujanju etičnega in dostopnega znanstvenega publiciranja.

Odprti dostop do znanstvenih objav: Večji del monografij, ki izhaja s podporo ARIS, je hkrati objavljen tudi v e-obliki na portalu monografij (<https://omp.zrc-sazu.si>). Konec leta 2024 je bilo na njem 896 monografij ali 65 % vseh publikacij Založbe ZRC. Vse revije ZRC SAZU so dostopne na portalu revij (<https://ojs.zrc-sazu.si>), pri čemer je večina člankov dostopna še pred izidom tiskane številke. Poleg tega omogočamo še prost dostop do petih znanstvenih revij drugih založnikov. Redne nadgradnje in vsebinske dopolnitve obeh portalov potekajo v skladu z načrtom.

Ne le pri objavah Založbe ZRC, ampak tudi pri objavah pri drugih založnikih upoštevamo načela odprte znanosti. Delež odprtodostopnih znanstvenih publikacij (sofinanciranih z javnimi viri v višini 50 % ali več) je znašal 86 % leta 2022 in 88 % leta 2024.

Podatkovne objave: Vse več aktivnosti namenjamo odgovornemu ravnanju z raziskovalnimi podatki. To zajema njihovo skrbno zbiranje, natančno dokumentiranje, varno shranjevanje ter etično deljenje. V ta namen smo začeli z različnimi izobraževanji in delavnicami vzpodbujati raziskovalce in skrbnike podatkovnih zbirk k doslednejšemu upoštevanju načel odprte znanosti. Posebno pozornost namenjamo zagotavljanju točnosti in ponovljivosti podatkov, varovanju občutljivih informacij in spoštovanju pravic deležnikov. Pomembno je tudi skladno ravnanje z veljavnimi predpisi in smernicami, ki urejajo dostop, uporabo in arhiviranje podatkov. S tem želimo povečati transparentnost, verodostojnost raziskav ter omogočiti dolgoročno uporabnost zbranih podatkov za znanstveno skupnost in širšo družbo.

Do leta 2023 je bilo evidentiranih 33 zaključenih znanstvenih zbirk raziskovalnih podatkov, objavljenih po načelih FAIR. V letu 2024 se je število povzpelo na 46 podatkovnih objav.

2.2.7 Priznanja odličnosti

Akcija »Odlični v znanosti«, ki jo organizira ARIS, izpostavlja najvidnejše raziskovalne dosežke na različnih znanstvenih področjih (ne več kot enega na posamezno področje). V zadnjih letih se je kar 13 raziskovalnih dosežkov, pri katerih so (so)avtorji raziskovalke in raziskovalci ZRC SAZU, uvrstilo med prejemnike tega prestižnega priznanja.

Sedem sodelavk in sodelavcev ZRC SAZU je članov Slovenske akademije znanosti in umetnosti, eden med njimi tudi evropske akademije Academia Europaea.

Poleg tega so bile raziskovalke in raziskovalci ZRC SAZU prepoznani tudi z vrsto drugih nagrad in priznanj. Med najvidnejšimi je Zoisova nagrada, ki jo je za vrhunske dosežke na področju arheoloških in arheoastronomskih raziskav v Mezoameriki prejel Ivan Šprajc. Vrsta izjemnih posameznikov in posameznic je prejela najvišje nagrade in nagrade za življenjsko delo, ki jih podeljujejo slovenske stanovske organizacije. Nekaj nagrad je bilo

podeljenih tudi s strani tujih ustanov ali društev, na primer nagrada Udine Filozofia združenja Territori delle Idee in nagrada Karla Kaserja Univerze v Gradcu.

3 Izvajanje načrta in doseganje razvojnih, strateških ter dolgoročnih ciljev z vidika družbenega in gospodarskega vpliva

V poglavju 3.1 so predstavljeni izbrani dolgoročni cilji, ki se primarno osredotočajo na vidik družbenega in gospodarskega vpliva. Vsi dolgoročni cilji, ukrepi in kazalniki so navedeni v dokumentu A, dosežki pa so predstavljeni v poglavju 3.2. Dolgoročni cilji v poglavju 3.1 niso navedeni zaporedno, se pa njihovo oštevilčenje ujema z oštevilčenjem v dokumentu A.

3.1 Doseganje razvojnih, strateških in dolgoročnih ciljev, ki prvenstveno naslavlja vidik družbenega in gospodarskega vpliva

3.1.1 Strateški cilj C1 Odlično, avtonomno in odgovorno raziskovalno delo

Cilj C1.11 Z raziskavami obravnavati aktualne družbene, okoljske in gospodarske teme oziroma dokumente in se kritično, strokovno in nepristransko odzivati nanje

Ukrep U.C1.3.

Kazalnik K.C1.20 Kakovost in relevantnost raziskovalnih odzivov na aktualne teme.

Izhodišče: visoka stopnja relevantnosti, cilj: visoka stopnja relevantnosti; 2024: visoka stopnja relevantnosti.

Realizacija: Odzivi na aktualne izzive so bili raznoliki in so se odražali v raziskovalnih temah, sodelovanju pri oblikovanju politik, članstvu v delovnih telesih ter vključevanju v javne razprave. Cilj je dosežen, vendar aktivnosti kontinuirano potekajo.

Cilj C1.15 Vključevanje zainteresirane javnosti v raziskave in spodbujanje občanske znanosti (ang. citizen science) in množičenja

Ukrep U.C1.15.

Kazalnik K.C1.17 Dobro delujoča spletna platforma (Jezikovna svetovalnica).

Izhodišče: 1, cilj: 1; 2024: 1. Cilj je dosežen, vendar aktivnosti kontinuirano potekajo.

Kazalnik K.C1.18 Obseg in kakovost javne razprave o Pravopisu 8.0.

Realizacija: nekajletna zelo široka javna razprava v interaktivni spletni obliki. Doseganje cilja je postopno in poteka v skladu z načrtom.

Kazalnik K.C1.19 Učinkovitost izkoriščanja virov financiranja za občansko znanost.

Izhodišče: visoka izkoriščenost virov, cilj: visoka izkoriščenost virov; 2024: visoka izkoriščenost virov. Komentar: Izkoristili smo vse razpoložljive vire financiranja. Cilj je dosežen, vendar aktivnosti kontinuirano potekajo.

3.1.2 Strateški cilj C3 Nacionalno in mednarodno prepoznavna ustanova, ki prispeva h krepitvi položaja in vloge znanosti v družbi

V preglednici 1 sta 2 ukrepa in 2 kazalnika.

Cilj C3.5 Povečanje zavedanja o pomenu znanstvenih spoznanj v procesih odločanja in aktivno sooblikovanje državnih politik in državnih strateških razvojnih prioritet

in

Cilj C3.6 Prizadevanje za večji vpliv in ugled znanosti v družbi

Ukrep U.C3.2, Ukrep U.C3.3, Ukrep U.C3.4.

Kazalnik K.C3.2 Število izvedenih dogodkov za prenos znanja (konference, okrogle mize, razstave ipd. na leto) (v preglednici 1).

Izhodišče: 150, cilj: 150; 2024: 171. Cilj je presežen, vendar aktivnosti kontinuirano potekajo.

Kazalnik K.C3.3 Stopnja komunikacijskih in promocijskih aktivnosti za širšo javnost.

Izhodišče: visoka raven, cilj: visoka raven; 2024: visoka raven. Cilj je dosežen, vendar aktivnosti kontinuirano potekajo.

Cilj C3.7 Prizadevanje za rabo slovenskega jezika in njegov razvoj na vseh področjih javnega življenja

Ukrep U.C3.6, Ukrep U.C3.7.

Kazalnik K.C3.7 Institucionalna kultura, ki podpira in si prizadeva za razvoj slovenskega jezika in njegovo pravilno rabo doma in v tujini.

Izhodišče: visoka raven, cilj: visoka raven; 2024: visoka raven. Cilj je dosežen, vendar aktivnosti kontinuirano potekajo.

3.1.3 Strateški cilj C4 Informacijsko in infrastrukturno podprto raziskovalno delo

Cilj C4.3 Zagotavljanje in nadgradnja obstoječih spletnih servisnih storitev in digitalnih korpusov širši strokovni ali splošni javnosti

Ukrep U.C4.2.

Kazalnik K.C4.2 Število razvitih spletnih servisov za splošne uporabnike (v preglednici 1).

Izhodišče: 4, cilj: 9; 2024: 7. Doseganje cilja je postopno in poteka v skladu z načrtom.

Cilj C4.4 Ohranjanje klasičnih arhivskih zbirk in podpora njihovi digitalizaciji.

Ukrep U.C4.4.

Kazalnik K.C4.4 Število digitaliziranih podatkovnih zbirk nacionalnega pomena.

Izhodišče: 0, cilj: 15; 2024: 9. Doseganje cilja je postopno in poteka v skladu z načrtom.

Cilj C4.9 Posodabljanje obstoječih in vzpostavitev novih servisov in raziskovalnih podatkov za zagotavljanje podpore vladnim in drugim državnim organom ter javnosti

Ukrep U.C4.13.

Kazalnik K.C4.10 Število vladnih in drugih državnih organov, ki jim nudimo podporo.

Izhodišče: 11, cilj: 16; 2024: 14. Doseganje cilja je postopno in poteka v skladu z načrtom.

3.1.4 Strateški cilj C6 Prenos znanja

V preglednici 1 sta 2 ukrepa in 2 kazalnika.

Cilj C6.1 Premišljeno in sprotno predstavljanje raziskovalnih rezultatov in prenos znanja širšemu krogu uporabnikov s pospešenim uvajanjem in razvijanjem novih pristopov

Ukrep U.C6.2, Ukrep U.C6.3.

Kazalnik K.C6.1 Sprotno in trajnostno seznanjanje javnosti z raziskovalnimi rezultati.

Izhodišče: visoka raven, cilj: visoka raven; 2024: visoka raven. Cilj je dosežen, vendar aktivnosti kontinuirano potekajo.

Kazalnik K.C6.2 Število strokovnih in poljudnih prispevkov, objavljenih za širšo javnost (na leto).

Izhodišče: 81, cilj: 80–100; 2024: 123. Cilj je presežen, vendar aktivnosti kontinuirano potekajo.

Kazalnik K.C6.3 Rednost, kakovost in medijska odmevnost izvedenih tiskovnih konferenc.

Izhodišče: visoka raven, cilj: visoka raven; 2024: visoka raven. Cilj je dosežen, vendar aktivnosti kontinuirano potekajo.

Cilj C6.2 Spremljanje potreb države, družbe in gospodarstva (ne le na ravni Slovenije, ampak tudi na ravni EU in širše) in dejavno vključevanje v oblikovanje politik in drugih strateških dokumentov

Ukrep U.C6.4.

Kazalnik K.C6.8 Raven in obseg aktivnega sodelovanja v javnih posvetovanjih, strokovnih telesih in delovnih skupinah, povezanih z oblikovanjem politik.

Izhodišče: visoka raven, cilj: visoka raven; 2024: visoka raven. Cilj je dosežen, vendar aktivnosti kontinuirano potekajo.

Cilj C6.4 Stalen prenos znanja do končnih uporabnikov in v formalni in neformalni izobraževalni sistem na vseh ravneh

Ukrep U.C6.7, Ukrep U.C2.6.

Kazalnik K.C6.6 Sprejeta merila za upoštevane dejavnosti prenosa znanja in družbene relevantnosti pri vrednotenju dela in napredovanjih.

Realizacija (glej C1.12).

Kazalnik K.C6.7 (glej C2.4).

3.2 Vsebinsko pojasnilo k doseganju strateških in dolgoročnih ciljev, prvenstveno naslavlja vidik družbenega in gospodarskega vpliva

Doseganje strateških in dolgoročnih ciljev je tesno povezano z razumevanjem in naslavljanjem ključnih družbenih in gospodarskih izzivov.

Raziskave, ki ustvarjajo neposreden in posreden vpliv na družbo in gospodarstvo, so ključni dejavnik razvoja ter oblikovanja bolj pravične in vključujoče družbe. Pri tem so pomembni prenos znanja, krepitev sodelovanja z deležniki ter zagotavljanje, da raziskovalni rezultati ne ostanejo omejeni na akademsko okolje, temveč se prelijejo v širše družbene, kulturne in ekonomske procese.

3.2.1 Prispevek k razvoju in oblikovanju politik

ZRC SAZU sodeluje pri oblikovanju javnih politik in strategij na lokalni, nacionalni in mednarodni ravni. Prispevali smo k oblikovanju mnenj in sprejemanju odločitev na naslednjih področjih:

Kultura

– Kulturna dediščina: sodelovanje v Akcijski skupini 6 Strategije EU za alpsko regijo (EUSALP) in strokovnih skupinah za varstvo kulturne dediščine na lokalni in državni ravni (npr. v Komisiji za ohranitev in obnovo spomenikov državnega in lokalnega pomena).

– Jezikovna politika: članstvo v Strokovni komisiji za slovenski jezik na Ministrstvu za kulturo, sodelovanje v Evropski zvezi državnih jezikovnih ustanov (EFNIL) in Evropskem terminološkem združenju (EAFT) ter sooblikovanje politik za regionalne in manjšinske jezike pri Svetu Evrope.

Izobraževanje, znanost in šport

– Izobraževanje: sodelovanje pri pripravi novih učnih načrtov in v Strokovnem svetu za splošno izobraževanje.

– Raziskovalna politika: prispevek k novi zakonodaji prek članstva v Znanstvenem svetu ARIS in Znanstvenoraziskovalnih svetih ved, sodelovanje v Razvojnem svetu RS ter pri politikah mobilnosti znanstvenoraziskovalnih talentov.

Država in družba

– Migracije: sodelovanje z Ministrstvom za notranje zadeve pri oblikovanju migracijske in integracijske politike ter z Uradom vlade za oskrbo in integracijo migrantov; na mednarodni ravni sodelovanje z Agencijo ZN za begunce.

– Zemljepisna imena: soglasja k spremembam zemljepisnih imen skladno z zakonodajo.

– Informacijska družba: sodelovanje s strateško skupino pri pripravi strategije »Digitalna Slovenija 2030« in v Slovenski skupnosti odprte znanosti.

Okolje in prostor

– Okolje in naravna dediščina: pobuda za vključitev ekosistemskih storitev v varstvo narave, sodelovanje pri pripravi novega Zakona o ohranjanju narave in sodelovanje pri Podnebnem svetu Vlade RS.

– Regionalni razvoj: metodologija za spremljanje kakovosti življenja na območju Alpske konvencije, usmeritve za Strategijo prostorskega razvoja Slovenije 2050 in akcijski načrti za trajnostni turizem v Alpah, članstvo v Nadzornem svetu Javnega sklada RS za regionalni razvoj in razvoj podeželja in Stalnem odboru Alpske konvencije ter predlog spremembe Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja.

Promet in energetika

– Infrastruktura: predlogi za dopolnitev zakonodaje o varstvu pred snežnimi plazovi.

– Javni promet: ukrepi proti mobilnostni revščini, usmeritve za vzpostavitev trajnostne mobilnosti na zavarovanih območjih, smernice za prometne koridorje in integrirani javni potniški promet.

Obramba in varnost

– Naravne nesreče: sodelovanje v Evropski svetovalni skupini za znanost in tehnologijo (E-STAG) pri Uradu OZN, EU mreži znanja o civilni zaščiti ter v Skupnosti za evropske raziskave in inovacije za varnost (CERIS).

Kmetijstvo, gozdarstvo in hrana

– Kmetijstvo: usmeritve za trajnostno vzdrževanje habitatov, preoblikovanje kmetijske politike in priprava Akcijskega načrta za ekološko kmetijstvo do leta 2027.

Zdravje

– Duševno zdravje: sodelovanje pri evalvaciji Resolucije o nacionalnem programu duševnega zdravja 2018–2028 in priprava priporočil za preprečevanje nasilja.

– Javno zdravje: spremljanje gibanja virusa SARS-CoV-2 v družbenem in komunikacijskem kontekstu.

Izvajanje nalog v imenu Vlade RS

Vlada je ZRC SAZU poverila vodenje Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen (KSZI) in odločanje o teh zadevah. KSZI daje soglasja k spremembam zemljepisnih imen in dopolnjuje Register zemljepisnih imen REZI, sodeluje s komisijami sosednjih držav ter zastopa Slovenijo v imenoslovnih organih OZN in v Skupini izvedencev Združenih narodov za zemljepisna imena (UNGEGN).

3.2.2 Družbeni vpliv raziskav

Prispevek k ohranjanju kulturne dediščine in h krepitvi identitete

ZRC SAZU ohranja kulturno dediščino z raziskavami, digitalizacijo, vrednotenjem ter s pobudami na lokalni, nacionalni ter mednarodni ravni.

Sodeluje v nacionalnih in mednarodnih telesih. Raziskave različnih disciplin omogočajo boljše razumevanje zgodovinskih procesov ter prispevajo k vrednotenju, varstvu in promociji dediščine v širši družbi.

Sodelavci in sodelavke ZRC SAZU sodelujemo v strokovnem telesu Koordinatorja varstva nesnovne kulturne dediščine ter z Ministrstvom za kulturo pri predlogih za Unescov seznam svetovne dediščine, reprezentativni seznam nesnovne dediščine človeštva in kulturne poti Sveta Evrope.

Pomembno je tudi sodelovanje z našo ustanoviteljico, SAZU, zlasti v okviru RP *Naravna in kulturna dediščina slovenskega naroda*. Ta vključuje raziskave slovenskega jezika, še posebej pripravo *Slovarja slovenskega knjižnega jezika*, posodobitev pravopisnih pravil, redakcijo terminoloških slovarjev različnih strok, redakcijo *Slovarja slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja* in izdelavo geolingvističnih del. S temi aktivnostmi uresničujemo cilje, povezane s skrbjo za slovenski jezik.

Ključni dosežki:

– *Harmonia concertans*, cikel koncertov stare glasbe, združuje muzikološke raziskave z vrhunskimi izvedbami slovenske glasbene dediščine. Koncerti slovenske ljudske glasbe *Zajuckaj in zapoj* pa predstavljajo ljudsko glasbeno dediščino prek etnomuzikoloških in folklorističnih raziskav.

– Podatkovne zbirke, kot so *Register rokopisov slovenskega slovstva*, *Etnofon*, umetnostnozgodovinske zbirke (*Plemiška dediščina na Slovenskem*, *Digitalni korpus srednjeveškega stenskega slikarstva*, *Digitalni arhiv Franceta Steleta*, *MariborArt*, *NovaGoricaArt*), *Slovenski biografski leksikon*, *Slovenska historična topografija*, *Plemiška heraldika*, digitalni *Etnografski leksikon* in *Zbirka slovenskih pregovorov*, so le nekatere med številnimi, ki jih uporabljajo znanstveniki, pedagogi in ljubiteljska javnost.

Prispevek k razumevanju družbenih procesov in sprememb

Raziskave ZRC SAZU prispevajo k razumevanju družbenih sprememb, ki zahtevajo poglobljeno analizo zgodovinskih, političnih, ekonomskih in kulturnih dejavnikov. S produkcijo široko dostopnih vsebin ZRC SAZU prispeva k informiranemu javnemu diskurzu in razvoju premišljenih strategij za naslavljanje sodobnih družbenih izzivov. Med pomembnejše dosežke sodijo:

V posebni številki *Filozofskega vestnika* z naslovom »Emergency« (Založba ZRC, 2022) so domači in tuji avtorji analizirali odzive družbe na podnebne in politične krize. Poudarek je bil na vplivu kriz na vsakdanje življenje, kolektivne odzive in družbene transformacije. Ugotovitve prispevajo k razpravam o učinkovitem kriznem upravljanju in odpornosti družb.

Mednarodni panel *Ideology Critique. Today!* v okviru programa Slovenije kot častne gostje Frankfurtskega knjižnega sejma je bil drugi najbolj množično obiskan dogodek knjižnega sejma, na katerem so se soočile t. i. ljubljanska in frankfurtska filozofska šola. Razprava, v kateri je sodelovala A. Zupančič, se je osredotočala na izzive kritične misli v sodobnem času ter ovire, s katerimi se ta sooča pri analizi družbenih sprememb.

V odziv na vpliv umetne inteligence (UI) na družbo smo pripravili problemski sklop »Artificial Intelligence and Philosophy« v reviji *Filozofski vestnik* (Založba ZRC, 2024) in seminar »Uvod v kibernetiko«, ki je obravnaval etične, filozofske in politične razsežnosti UI. Obe pobudi sta odprli razprave o regulaciji in odgovorni rabi UI, ugotovitve pa so vključene v priporočila za digitalno etiko na nacionalni ravni.

Na področju enakosti spolov ZRC SAZU prispeva k razumevanju strukturnih pogojev za uveljavljanje načela enakih možnosti v raziskovalni sferi v Sloveniji in jugovzhodni Evropi. Smo prva slovenska raziskovalna ustanova z Načrtom za enakost spolov. Knjiga J. Mihajlovič Trbovc (ur.) *Naše znanstvenice: Kako so ženske soustvarjale znanost v Jugoslaviji* (Založba ZRC, 2023) osvetljuje prispevek znanstvenic k družbenim spremembam in znanosti.

Pomemben prispevek k razumevanju kulturnih in družbenih procesov na mikro ravni predstavlja blog *Vsakdanjik* (<https://vsakdanjik.zrc-sazu.si/>), ki spremlja spremembe v vsakdanjem življenju in vplive družbenih procesov na posameznika.

Spletišče *Heriskop* (<https://dediscina.zrc-sazu.si/sl/home/>) prinaša razmisleke in gradiva o dediščini in dediščinjenju v povezavi z identitetnimi politikami, turistifikacijo in disciplinarnimi prilaščanji dediščine.

Raziskave duševnega zdravja migrantov so osvetlile njihove izzive pri dostopu do storitev. Pripravljena gradiva za prepoznavo in obravnavo njihovih stisk prispevajo k boljšemu razumevanju njihovega prilagajanja.

Jezik ni zgolj sredstvo komunikacije, temveč tudi odraz družbenih sprememb, vrednot in kolektivne zavesti, zato ZRC SAZU z različnimi pobudami spodbuja premislek o jeziku in njegovem pomenu v sodobni družbi. Akcijo »Beseda leta« smo leta 2024 izvedli že devetič. Za dnevnik *Delo*, ki ima največjo naklado v Sloveniji, smo pripravili razlage za 51 Besed tedna. Prav tako smo se 11-krat pojavili v oddaji *Jezikanje* na Valu 202, ki ponuja vpogled v različne jezikovne teme.

Prispevek k spodbujanju dialoga in sodelovanja z javnostjo

ZRC SAZU spodbuja dialog med znanstveno skupnostjo, politiko, gospodarstvom, nevladnimi organizacijami in širšo javnostjo, s čimer prispeva k reševanju družbenih vprašanj in h krepitvi vloge znanosti v družbi. Ključni element argumentiranega, strokovno podprtega in kritičnega dialoga s širšo javnostjo so številni dogodki; leta 2024 jih je bilo 150. Med njimi je bilo 13 koncertov, 22 razstav in vrsta okroglih miz.

Atrij ZRC je osrednje prizorišče teh dogodkov, saj je z več kot 100 dogodki letno prepoznaven prostor družbenega dialoga v središču Ljubljane. Z nekaterimi odmevnimi prireditvami smo bili prisotni tudi zunaj ZRC SAZU, na primer z razstavama *SLOVENSKI PUNK in FOTOGRAFIJA* v Cankarjevem domu (ki je pod naslovom *Punk. Subkultura. Socializem. Arhivi prihodnosti. Fotografija iz Slovenije* gostovala še v Nemčiji, Avstriji ter Srbiji) in France Marolt in njegove zapuščine v Slovenskem etnografskem muzeju.

Poleg fizičnih dogodkov ima pomembno vlogo pri komuniciranju znanstvenih vsebin tudi portal *Alternator* (www.alternator.science), ki je nastal na pobudo ZRC SAZU. Služi kot **dostopen in privlačen prostor** za predstavitev aktualnih raziskovalnih tem. Portal deluje pod uredništvom ZRC SAZU in povezuje različne raziskovalne ustanove pri prenosu znanja v širšo javnost.

Med zelo odmevnimi dogodki so *Generacije znanosti*, ki jih od samega začetka (1994) snema in predvaja nacionalna televizija. Pomemben mejnik v promociji znanosti predstavlja tudi izobraževalno-dokumentarni film Televizije Slovenija *Znanost, umetnost, družba – ZRC SAZU* (2024). Film se osredotoča na pomen znanosti skozi oči štirih izbranih raziskovalk in raziskovalcev ZRC SAZU ter predstavlja vlogo znanstvenega raziskovanja pri oblikovanju družbe.

Izpostaviti želimo tudi dolgotrajni učinek projekta *Le z drugimi smo*, ki je poudarjal pomen spoštovanja različnosti, medkulturnega sodelovanja in sobivanja v večkulturnih družbah. V projektu je ZRC SAZU med letoma 2016 in 2021 izvedel 326 seminarjev za več kot 10.000 učiteljev in prispeval k institucionalnim spremembam v vzgojno-izobraževalnih organizacijah in k družbeni koheziji.

S strokovnimi posveti omogočamo izmenjavo znanja in praks med znanostjo, upravljavci in politiko na nacionalni ter mednarodni ravni. Na nacionalni ravni izstopata simpozij Slovenski regionalni dnevi, ki od leta 2007 povezuje deležnike regionalne politike, ter trienalni posvet *Naravne nesreče v Sloveniji*, ki ga od 2008 organiziramo s SAZU in z Upravo za zaščito in reševanje RS. Na mednarodni ravni izpostavljamo ForumAlpinum 2024 z naslovom *The Alps – a Refuge of Bio- and Geodiversity!?*, ki ga je ZRC SAZU organiziral skupaj s Stalnim sekretariatom Alpske konvencije, Avstrijsko akademijo znanosti in Univerzo v Ljubljani.

Družbeni doseg raziskovalnega dela ZRC SAZU potrjujejo priznanja, ki jih zaposleni prejemajo od ustanov zunaj stanovskih organizacij in akademskega okolja. Leta 2024 sta bili dve takšni nagradi podeljeni s strani Uprave RS za zaščito in reševanje in Javnega sklada za kulturne dejavnosti RS.

ZRC SAZU je tudi podporno okolje za strokovne mreže in akademsko skupnost. V prostorih ZRC SAZU stalno domujejo 4 nacionalna društva, 1 evropsko in 1 svetovno v času predsedovanja.

ZRC si prizadeva za aktivno vključevanje javnosti v raziskave in sooblikovanje znanstvenih vsebin. Navajamo tri uspešne primere občanske znanosti:

1) Javna razprava ob pripravi pravopisnega priročnika *Pravopis 8.0*, kjer so poglavja objavljena na interaktivni spletni strani (<https://pravopis8.fran.si/>), nato pa sledi enomesečna javna razprava. Med letoma 2022–2024 so bile izvedene tri razprave. 2) *Jezikovna svetovalnica*, ena največjih evropskih platform za vprašanja o jeziku, jezikovni rabi in terminologiji. 3) *Geografski atlas naravnih nesreč v Sloveniji* (GANNS), spletna platforma za prispevanje podatkov o naravnih nesrečah.

Prispevek k prenosu znanja

Prenos znanja vključuje objave znanstvenih del, sodelovanje v pedagoških procesih, razvoj digitalnih virov, povezovanje z gospodarstvom ter sodelovanje z nevladnim sektorjem in drugimi javnostmi. Rezultati raziskovalnega dela so dostopni prek znanstvenih publikacij, odprtih digitalnih platform, konferenc, javnih prireditev in medijev.

K prenosu znanja znotraj in zunaj akademskega okolja močno prispevata Knjigarna Azil v središču Ljubljane (od 2003) in leta 2024 odprta Knjigarna kavarna Maks v Novi Gorici. Ne ponujata le kakovostne knjižne produkcije, ampak sta tudi cenjen prostor odprte družbe. V Maksu poteka del uradnega programa Evropske prestolnice kulture GO!2025.

Znanstvene in strokovne publikacije

SICRIS za obdobje 2022–2024 beleži skoraj 7000 objav raziskovalcev in raziskovalcev ZRC SAZU, med njimi več kot 1500 znanstvenih objav: članki (767), poglavja v knjigah (619) ter monografije in slovarji (136). Skoraj 90 % člankov je objavljenih v revijah, vključenih v bazah Scopus in WOS. 50 % člankov je bilo objavljenih v tujih revijah. Delež poglavij v knjigah in knjig, objavljenih pri tujih založbah, je rahlo nižji. Skoraj polovica znanstvenih objav je pri tujih založbah, med slovenskimi založbami pa prednjači Založba ZRC, ki je vse od ustanovitve leta 1993 ena najpomembnejših akademskih založb v Sloveniji. Izdaja 16 znanstvenih revij, monografije, leksikografska dela, kritične izdaje virov in zemljevide. Med letoma 2022 in 2024 je izdala 212 monografij in več kot 85 zvezkov revij. Objave sledijo mednarodnim standardom in so opremljene tudi z oznakami DOI. Do konca leta 2024 smo z DOI opremili 4565 člankov, 943 monografij in 1014 poglavij. 1229 knjig (koniec 2024) Založbe ZRC je dostopnih na Google Books. Zadnja leta uporabniki prelistajo skoraj milijon strani iz njih.

Izobraževalne aktivnosti in sodelovanje z javnostjo

Najtesnejšo povezavo ZRC SAZU z izobraževalnimi ustanovami predstavlja Podiplomska šola ZRC SAZU, ki nudi visoko raven doktorskega izobraževanja v treh programih: Primerjalni študij idej in kultur, Vede o Zemlji in okolju ter Okoljske in regionalne študije. V mednarodnem okolju izstopa Erasmus Mundus program Migracije in medkulturni odnosi, ki povezuje evropske, indijske in afriške univerze, ter doktorski študij krasoslovja, razvit z Univerzo v Novi Gorici. Gre za edini tovrstni program na svetu in sočasno za Krasoslovno študijsko središče Unesca. Pripravljamo tudi dvojno doktorsko diplomsko s Kitajsko (Junanska univerza), kar krepi globalno akademsko povezovanje.

Fleksibilna organizacija raziskovalnega dela spodbuja sodelovanje zaposlenih v pedagoškem procesu – letno jih sodeluje približno 140.

Digitalni viri

Med številnimi spletnimi portali in odprtokodnimi orodji izpostavljamo jezikovne portale. *Fran* (<https://fran.si/>) omogoča dostop do 46 slovarjev, 2 svetovalnic, 14 zbirk in 771129 slovarskih sestavkov. Je eden največjih jezikovnih portalov na svetu, ki omogoča dostop do bogatega jezikovnega in kulturnega znanja strokovni in splošni javnosti. *Franček* je šolski slovarsko-slovnični portal, najnovejši portal pa je *Franja*, kjer domujejo dvojezični slovarji, ki je v dobrih dveh mesecih delovanja naštel 1,8 milijona iskanj in s tem presegel pričakovanja.

ZRC SAZU razvija tudi odprtokodna analitična orodja, ki postajajo standard v znanstvenih in industrijskih analizah. *Relief Visualization Toolbox* (RVT), inovativno orodje za prikaz aerolaserskega skeniranja, se uporablja na univerzah in v podjetjih po Evropi, ZDA, Braziliji, Mehiki, Avstraliji in na Kitajskem ter je predmet delavnic in izobraževanj.

3.2.3 Okoljski vpliv raziskav

ZRC SAZU s svojimi raziskavami prispeva k varovanju okolja, trajnostnemu razvoju in prilagajanju podnebnim spremembam. Raziskave o zeleni infrastrukturi, urbanih klimatskih spremembah in trajnostni mobilnosti izboljšujejo kakovost bivanja v mestih ter prispevajo k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov.

Pomemben del raziskav zajema upravljanje vodnih virov in varstvo naravne dediščine. Raziskave kraške hidrogeologije in geomorfoloških procesov omogočajo učinkovitejše upravljanje kraških ekosistemov ter podzemnih in površinskih voda. Preučujemo vpliv človekovih dejavnosti na kraško okolje, vključno z onesnaževanjem kraških vodonosnikov zaradi kmetijstva, industrije in urbanizacije, vplivom podnebnih sprememb na vodni režim ter s posledicami množičnega turizma in degradacije kraške krajine zaradi infrastrukturnih posegov.

Raziskave obravnavajo tudi vpliv kmetijstva, gozdarstva in industrije na okolje ter naravne nesreče, kot so poplave, plazovi in suše. Prispevajo k oblikovanju ukrepov za zmanjšanje okoljskih tveganj in izboljšanje prostorskega načrtovanja. Posebna pozornost je namenjena zaščitenim območjem, kot so naravni parki in Natura 2000, za katera so raziskovalci oblikovali trajnostne upravljaljske ukrepe.

ZRC SAZU ima ključno vlogo pri ozaveščanju javnosti in podpori okoljskim politikam. S publikacijami, delavnicami, konferencami ter s sodelovanjem z mediji spodbuja razpravo o varovanju okolja. Med odmevnimi pobudami sta *Misija: Triglavski ledenik v Pekingu*, ki ozavešča o podnebnih spremembah, in *V hribe z javnim prevozom*, ki promovira trajnostno mobilnost in zmanjšanje negativnega vpliva turizma.

3.2.4 Gospodarski vpliv raziskav

ZRC SAZU s svojimi raziskavami, strokovnimi znanji in prenosom znanja vpliva na različne gospodarske sektorje, zlasti turizem, kmetijstvo in kreativne industrije. Na podlagi naših predlogov je bil oblikovan program spodbud za obmejna problemska območja 2022–2025, leta 2023 pa sta bila izvedena dva razpisa za neposredno podporo gospodarstvu teh območij.

Prispevek k razvoju turizma

ZRC SAZU s svojimi raziskavami oblikuje nove turistične produkte, temelječe na kulturni in naravni dediščini, ter spodbuja razvoj turistične ponudbe. Mednarodno znan je produkt *Walk of Peace*, ki krepi trajnostni *slow-turizem*. Sodelovali smo pri razvoju trajnostnih kulturnih turističnih produktov vzhodne Slovenije in redno nudimo strokovno podporo pri načrtovanju turističnega razvoja Postojnske jame in Škocjanskih jam.

Prispevek k razvoju kmetijstva

ZRC SAZU sodeluje pri modelih in načrtih za trajnostno kmetijstvo, s poudarkom na ekoloških praksah. Pričakujemo dolgoročne učinke na kmetovanje v območjih Natura 2000.

Spodbujanje kreativnih sektorjev gospodarstva: Z raziskavami kreativnih poklicev in sektorjev ZRC SAZU prispeva k boljšemu razumevanju gospodarstva ter podpira kulturne in ustvarjalne industrije. Sodelovali smo z Mestno občino Nova Gorica in Zavodom GO!2025 pri programu Evropske prestolnice kulture GO! 2025.

Prenos znanja v gospodarstvo: Sodelujemo z gospodarskimi subjekti pri prenosu znanstvenih dognanj v prakso. Razvili smo krasoslovno spremljavo gradnje na krasu (železniški tir, avtoceste, industrijske cone, kamnolomi). Z našimi analizami smo vplivali na tarifno lestvico za terminske vozovnice in predlagali cenovno ugodno enotno vozovnico za javni prevoz v Sloveniji.

4 Izvajanje načrta in doseganje razvojnih, strateških in dolgoročnih ciljev z vidika mednarodne vpetosti

V poglavju 4.1 so predstavljeni en razvojni in izbrani dolgoročni cilji, ki se primarno osredotočajo na vidik mednarodne vpetosti. Vsi dolgoročni cilji, ukrepi in kazalniki so navedeni v dokumentu A, dosežki pa so predstavljeni v poglavju 4.2. Dolgoročni cilji v poglavju 4.1 niso navedeni zaporedno, se pa njihovo oštevilčenje ujema z oštevilčenjem v dokumentu A.

4.1 Doseganje razvojnih, strateških in dolgoročnih ciljev, ki prvenstveno naslavlja vidik mednarodne vpetosti

4.1.1 Razvojni cilj

Razvojni cilj R2 Mednarodna vpetost v evropski raziskovalni prostor (ERA) in širše globalne raziskovalne mreže
V preglednici 2 sta 2 ukrepa in 2 kazalnika.

4.1.2 Strateški cilj C1 Odlično, avtonomno in odgovorno raziskovalno delo

Cilj C1.8 Povečanje števila mednarodnih projektov, še posebej iz okvirnih programov (Obzorje Evropa) in pridobitev koordinatorskih projektov iz okvirnih programov

Ukrep U.C1.7, Ukrep U.C1.11.

Kazalnik K.C1.7 Število sofinanciranih projektov iz okvirnih programov EU (kumulativen).

Izhodišče: 16, cilj: 32; 2024: 27. Doseganje cilja je postopno in poteka v skladu z načrtom.

Kazalnik K.C1.10 Število izvedenih izobraževanj za prijavljanje projektov (kumulativen).

Izhodišče: 2, cilj: 18; 2024: 13. Doseganje cilja je postopno in poteka v skladu z načrtom.

4.1.3 Strateški cilj C2 Visoko usposobljeni, odgovorni, motivirani in zdravi zaposleni

Cilj C2.3 Spodbujanje in omogočanje izpopolnjevanja in pridobivanja izkušenj na domačih in tujih znanstvenih in visokošolskih ustanovah ter prenosa znanja

Ukrep U.C2.6.

Kazalnik K.C6.7 Število raziskovalcev, vpetih v pedagoški proces (glej cilj C2.4).

4.1.4 Strateški cilj C3 Nacionalno in mednarodno prepoznavna ustanova, ki prispeva h krepitvi položaja in vloge znanosti v družbi

Cilj C3.1 Krepitev prepoznavnosti ZRC SAZU v domačem in mednarodnem prostoru

Ukrep U.C3.2 (v preglednici 1).

Kazalnik K.C3.10 Število dogodkov za mednarodno javnost (kumulativen).

Izhodišče: 30, cilj: 180; 2024: 110. Doseganje cilja je postopno in poteka v skladu z načrtom.

Cilj C3.2 Krepitev prisotnosti v mednarodnem raziskovalnem okolju

Ukrep U.C3.1.

Kazalnik K.C3.11 Število vabljenih predavanj na tujih univerzah (kumulativen).

Izhodišče: 54, cilj: 420; 2024: 234. Doseganje cilja je postopno in poteka v skladu z načrtom.

4.1.5 Strateški cilj C4 Informacijsko in infrastrukturno podprto raziskovalno delo

Cilj C4.2 Skrb za nacionalno digitalno infrastrukturo v okviru evropskih infrastruktur (npr. ESFRI)

Ukrep U.C4.1.

Kazalnik K.C4.1 Število evropskih strateških forumov raziskovalnih infrastruktur (ESFRI), v katerih sodeluje ZRC SAZU (v preglednici 1).

Izhodišče: 5, cilj: 6; 2024: 6. Cilj je dosežen.

Cilj C4.5 Vključevanje podatkovnih zbirk o naravni in kulturni dediščini v evropske digitalne repozitorije

Ukrep U.C4.5.

Kazalnik K.C4.5 Število tujih evropskih digitalnih repozitorijev z objavami naših raziskovalnih podatkov.

Izhodišče: 12, cilj: 17; 2024: 15. Doseganje cilja je postopno in poteka v skladu z načrtom.

4.2 Vsebinsko pojasnilo k doseganju razvojnih, strateških in dolgoročnih ciljev z vidika mednarodne vpetosti

Razvojni cilj R2 krepi **mednarodno vpetost ZRC SAZU v evropski raziskovalni prostor (ERA) in globalne raziskovalne mreže**. Uresničujemo ga z dvema shemama: z vzpostavitvijo notranjih mehanizmov za spodbujanje prijav na projekte okvirnih programov in s financiranjem objav v vrhunskih revijah ter pri prestižnih založbah. Oba razpisa sta neprekinjeno odprta, kar raziskovalcem omogoča stalno podporo pri prijavah in objavah. V dveh letih smo podprli objave dveh monografij (R. Benčin: *Rethinking the Concept of World: Towards Transcendental Multiplicity*, Edinburgh University Press, 2024, in A. Hofman: *Socialism, Now! Singing Activism after Yugoslavia*, Oxford University Press, 2025) in dveh člankov v revijah *Nationalities papers in Forest Ecosystems*. S podporo projektnih prijav smo podprli tri vloge iz programa MSCA, dve iz programa ERC in eno iz stebra II, Družbeni izzivi. Ena vloga MSCA je bila uspešna.

4.2.1 Strateško raziskovalno sodelovanje

Mednarodno sodelovanje v raziskovalnih projektih in programih

Z vključevanjem v evropske in globalne raziskovalne projekte ZRC SAZU že vrsto let krepi mednarodno raziskovalno dejavnost. Sodeluje v mednarodnih raziskovalnih konzorcijih, bilateralnih sporazumih ter globalnih raziskovalnih mrežah, kar utrjuje njegov položaj v globalnem akademskem okolju.

V letih 2022–2024 je ZRC SAZU sodeloval v več kot 60 mednarodnih raziskovalnih projektih, vključno z 21 projekti v okviru programa Obzorje 2020 in Obzorje Evropa. Med pomembnejše projekte sodijo:

- **SHARED GREEN DEAL**: raziskave družbenih in humanističnih vidikov zelenega prehoda,
- **SELINA**: raziskave o trajnostnem upravljanju naravnega kapitala,
- **Era net TuneOurBlock**: uporaba koncepta superbloka v različnih urbanih strukturah,
- **AI4EUROPE**: uporaba umetne inteligence za podporo raziskavam v Evropi,
- **STONE**: raziskave o stečkih in vplivu podnebnih sprememb, financirane iz ERC Consolidator Grant.

Mednarodno sodelovanje presega evropske meje, saj že tri desetletja sodelujemo s kitajskimi krasoslovci in skupaj z Junansko univerzo sovodimo Mednarodno središče za raziskovanje krasa.

Vodenje mednarodnih raziskovalnih konzorcijev

ZRC SAZU krepi vlogo koordinatorskega evropskih projektov. Med letoma 2017 in 2021 smo letno izvajali največ dva koordinatorska projekta, nato pa okrepili koordinatorske prijave. Med letoma 2022 in 2024 smo izvajali 4 koordinatorske projekte iz programa Interreg in 3 iz programa MSCA. Leta 2023 smo prvič pridobili projekt iz prestižne sheme ERC.

Mednarodno sodelovanje v evropskih raziskovalnih infrastrukturah

ZRC SAZU sodeluje v petih evropskih raziskovalnih infrastrukturah ESFRI (European Strategy Forum on Research Infrastructures): DARIAH – Digitalna raziskovalna infrastruktura za umetnost in humanistiko, LIFEWATCH – Znanstvena in tehnološka infrastruktura za podatke o biotski raznovrstnosti in opazovalnice, eLTER – Integrirana evropska dolgoročna socio-ekološka raziskovalna infrastruktura ekosistemov & kritičnih con, EPOS – Evropski sistem opazovanja plošč in CLARIN – Infrastruktura za skupne jezikovne vire in tehnologije.

Prevzeli smo tudi pobudo za vključitev Slovenije v novo evropsko raziskovalno infrastrukturo OPERAS – Odprta znanstvena komunikacija v evropskem raziskovalnem prostoru za družboslovne in humanistične vede.

Bilateralni sporazumi z ustanovami

ZRC SAZU ima večstranske sporazume z univerzami in raziskovalnimi ustanovami po svetu. Leta 2023 in 2024 so bili sklenjeni novi sporazumi z Univerzo v Newcastleu (filozofija), Univerzo Ca'Foscari v Benetkah in Univerzo v Genovi (migracije, mobilnost delovne sile) ter z Univerzo Jahangirnagar iz Bangladeša (krasoslovje). Pomembno vlogo ima tudi Slovenska raziskovalna iniciativa, ki že desetletje povezuje ZRC SAZU s Society for Slovene Studies in Centrom za slovanske in vzhodnoevropske študije Univerze v Ohiju.

4.2.2 Znanstvena integracija in mreženje

Mednarodna mobilnost

ZRC SAZU spodbuja mednarodno mobilnost raziskovalcev in raziskovalcev, ki se redno udeležujejo raziskovalnih obiskov, gostovanj in izmenjav na uglednih tujih ustanovah. V zadnjih treh letih je 187 raziskovalcev ZRC SAZU gostovalo v tujini (brez konferenc in projektnih sestankov); dve tretjini do enega meseca, 47 do šest mesecev, 6 do 12 mesecev, eden pa do enega leta. Največ gostovanj je bilo v Avstriji, ZDA, Španiji, Italiji in na Kitajskem.

Vsako leto gostimo tudi tuje raziskovalce – v zadnjih treh letih jih je bilo 110, večina za manj kot en mesec, predvsem iz ZDA, Avstrije, Srbije in Bolgarije ter s Češke, Poljske, Hrvaške in Kitajske.

Vključevanje v mednarodne raziskovalne mreže

Raziskovalci ZRC SAZU aktivno sodelujejo v več kot 60 mednarodnih organizacijah in združenjih, pogosto tudi v vodstvenih vlogah. Med pomembnejšimi je predsedovanje Mednarodni speleološki zvezi, katere sedež je na ZRC SAZU v Postojni. Med drugimi so še International Committee for Research in the Alps (ISCAR), Komisija za degradacijo zemljišč pri International Geographical Union, Kommission für Volksdichtung in ICA Commission on Toponymy. V upravnih odborih so prisotni v European Association for Terminology (EAF), European Cultural and Agricultural Landscapes (EUCALAND), European Society of Comparative Literature, Gesellschaft zur Erforschung des 18. Jahrhunderts im südöstlichen Europa ter članstvo v nadzornem odboru Archeologický informační systém ČR.

ZRC SAZU je korporativni član mrež, kot so Réseau Art Nouveau Network (RANN), International Association of Research Institutes in the History of Art (RIHA), European Urban Research Association (EURA) in European Association of Research Managers and Administrators (EARMA), ter je sodeloval pri ustanovitvi oddelka za srednjo in vzhodno Evropo pri Association of Critical Heritage Studies (ACHS).

Sodelovanje pri mednarodnem ocenjevanju

Mednarodnost se kaže tudi skozi sodelovanje v recenzentskih postopkih za projekte, študijske programe ter karierne poti posameznikov in v komisijah za zagovor doktorskih disertacij. V zadnjih treh letih je okoli 30 raziskovalcev ZRC SAZU sodelovalo pri ocenjevanju programov Obzorja Evropa in drugih evropskih ter nekaterih neevropskih raziskovalnih agencij (izraelske, ameriške). Med ustanovami, za katere smo izvajali ocenjevanje, omenjamo Masarykovo univerzo ter univerzi v Jyväskylä in Durhamu.

Sodelovanje v uredništvih mednarodnih znanstvenih revij

Raziskovalci ZRC SAZU niso le avtorji, temveč tudi člani uredniških odborov (približno 60 revij) ter glavni oziroma odgovorni uredniki (*Frontiers in Arachnid Science*), gostujoči uredniki (*Neohelicon*), področni uredniki (*The Science of Nature*, *International Journal of Speleology*) in uredniki posebnih izdaj (*Dialectologia*, *Slavica Tergestina*). Med revijami, ki jih izdajajo najuglednejše mednarodne akademske založbe, izpostavljamo *Sedimentology* ter *Language in Society*. Med revijami univerzitetnih založb izstopajo *Journal of Urban and Regional Analysis*, *Slavica Litteraria*, *Interdisciplinary Studies in Musicology* in *Knjiženstvo*. Med stanovskimi organizacijami so tako mednarodne (Union Internationale de Spéléologie, International Association for Vegetation Science) kot tudi nacionalne (Finnish Anthropological Society). Od prvih izpostavljamo reviji *International Journal of Speleology* ter *Vegetation Classification and Survey*, od drugih pa revijo *Suomen Antropologi*.

Skupne raziskave in soavtorstvo publikacij

Soavtorstvo znanstvenih člankov je ključni pokazatelj raziskovalnega sodelovanja. Od 762 člankov jih je bilo 411 soavtorskih, od tega 170 v sodelovanju s tujimi raziskovalci (41 % vseh soavtorskih člankov). Takšna povezanost krepi dostop do raziskovalnih virov in povečuje vpliv raziskovalnega dela.

Organizacija mednarodnih znanstvenih dogodkov

ZRC SAZU je v zadnjih treh letih organiziral več kot 100 mednarodnih dogodkov, vključno z delavnicami, poletnimi šolami, seminarji in konferencami. Najbolj prepoznaven dogodek je Mednarodna krasoslovna šola »Klasični kras« v Postojni, ki je leta 2023 praznovala 30. obletnico s 180 udeleženci iz 30 držav.

Med odmevnimi dogodki so še:

- bienalna konferenca *Language technologies & Digital humanities conference 2024* (v soorganizaciji z DARIAH-SI, CLARIN.SI, SDJT in CJVT), Ljubljana, 2024;
- 23. mednarodna znanstvena konferenca Komisije za besedotvorje pri Mednarodnem slavističnem komiteju *Multistage Word Formation*, Ljubljana 2024;
- simpozij *Medieval Rural Space* (v sodelovanju s Katoliško univerzo Zagreb), Zagreb, 2024;
- konferenca *Transcending Traditional Roles: Female Musicians on the Path to artistic Freedom*, Ljubljana, 2024;
- simpozij *Habsburg Animals* (v soorganizaciji z Univerzo v Gradcu), Ljubljana, 2024;
- simpozij *In New Disguise: Folk Music and Dance Revival Movement*, Ljubljana, 2024;
- simpozij *Antika in zgodnji srednji vek na prostoru vzhodnih Alp, severne Italije in zahodnega Balkana. Ob 100-letnici rojstva akad. dr. Jaroslava Šašla (1924–1988)* (v soorganizaciji s SAZU in Univerzo v Ljubljani), Ljubljana, 2024;
- poletna šola *Naši mnogi Vzhodi* (v soorganizaciji z Moderno Galerijo), Ljubljana, 2024;
- serija filozofsko-psihoanalitičnih konferenc *To Be Continued?... Philosophy and Psychoanalysis Today* (v soorganizaciji z Univerzo v Newcastlu), Ljubljana, 2024;
- 10. mednarodna delavnica *Neogene of Central and South-Eastern Europe* (v soorganizaciji z Geološkim zavodom Slovenije), Podčetrtek, 2024;
- 20. konferenca združenja EFNIL *By the People, for the People: Online Dictionaries, Language Portals, and the Role of Language Users*, Ljubljana, 2023;
- konferenca v okviru Mednarodne geografske zveze *Rethinking the Economic Geography of Smaller Urban Places: Transformation and Well-Being in Small and Medium-Sized Towns* (v soorganizaciji z Univerzo v Bernu), Bern, 2023;
- simpozij *Peasant Class Struggle?: Rural Resistance to States and Elites in the Era of World Wars in Europe* (v soorganizaciji z University College London), Ljubljana, 2023;
- niz predavanj, razstava, okrogla miza in koncert *Tartinijev dan: poklon piranskemu maestru* (v soorganizaciji z Univerzo v Ljubljani), Ljubljana, 2023;
- mednarodna konferenca *Big Data, Small Literatures*, Ljubljana, 2023;
- 33. konferenca Association of European Migration Institutions (AEMI) *Intersections of Migration and Work. Exploring Labour Migration Through Social, Historical and Gender Perspectives*, Ljubljana, 2023;
- mednarodni simpozij *There's History in All Men's Lives*, Ljubljana, 2023;
- konferenca *Artistic and Architectural Heritage of the Nobility Between Old and New Regimes: Transformations, Reinterpretations and New Uses*, Ljubljana, 2022. Kot rezultat je leta 2023 izšla posebna številka revije *Acta historiae artis Slovenica*;
- zasedanje Delovnih skupin za eksonime in toponimsko terminologijo UNGEGN, Ljubljana, 2022;
- simpozij študijske skupine za etnokoreologijo ICTM *32nd Symposium of the ICTM Study Group on Ethnochoreology* (v soorganizaciji s Posavskim muzejem Brežice in Slovenskim etnološkim društvom), Brežice, 2022;
- konferenca *Humans in Motion. War Crisis and Refugees in Europe 1914–1923* (v soorganizaciji z Jagelonsko univerzo), Krakov, 2022;
- simpozij *Roman Urbanism in the north-eastern part of Regio X, in Noricum and the Pannonian Provinces: towns and Secondary Settlements, New Results and Perspectives* (v sodelovanju s Pokrajinskim muzejem Celje, Univerzo v Celovcu in Avstrijskim arheološkim inštitutom), Celje, 2022;
- simpozij *Young and Entrepreneurial? Anthropological Perspectives on the Livelihoods and Ethics of Contemporary Youth*, Ljubljana, 2022;
- konferenca *Language, ideology, and social differentiation*, Ljubljana, 2022.

4.2.3 Raziskovalna podpora in diseminacija

Raziskovalna infrastruktura in souporaba opreme

Največje možnosti za vrhunsko raziskovalno infrastrukturo imajo raziskovalci v okviru nacionalnih in mednarodnih mrež, kot so ESFRI, Obzorje Europa in Erasmus. ZRC SAZU sodeluje v več mrežah ESFRI (gl. 4.2.1) ter sedmih projektih raziskovalne infrastrukture (TRANSFORM², EPOS ON, CRAFT-OA, OPERAS-PLUS, eLTER PPP, eLTER PLUS in ARTEMIS), ki sodijo v steber I, Odlična znanost, Obzorje 2020 in Obzorje Evropa. Raziskovalci imajo tako dostop do tujih laboratorijev, baz podatkov ter raziskovalne opreme. To je podkrepljeno še s sodelovanjem z Evropsko vesoljsko agencijo (ESA) in s Centrom odličnosti Vesolje-SI. Leta 2024 smo začeli pogovore z Akademsko in raziskovalno mrežo Slovenije (ARNES) o gostovanju v novem podatkovnem centru.

Mednarodnost Založbe ZRC

Založba ZRC je osredotočena na slovensko bralstvo, a ima tudi mednarodno razsežnost – do 10 % monografij je prevedenih. Med znanstvenimi revijami tri izhajajo v angleščini, ena dvojezično, osem pa v spremenljivem jezikovnem razmerju. Vse revije so vključene v Scopus in WoS, monografije pa v DOAB. Polovica avtorjev prihaja iz tujine, delo uredništev pa nadzira mednarodni uredniški svet. ZRC SAZU sodeluje z založbo Peter Lang ter s hrvaškimi, srbskimi in z italijanskimi založbami pri prevodih del svojih raziskovalcev. Od leta 2018 aktivno sodeluje v združenju OPERAS za razvoj odprtodostopnega znanstvenega publiciranja.

Znanstvena odličnost

Glej poglavje 2 zgoraj: Izvajanje načrta in doseganje razvojnih, strateških in dolgoročnih ciljev z vidika znanstvene odličnosti.
(Zaradi preglednosti in lažje berljivosti smo načrt izvajanja v celoti vključili v prvo polje točke C, saj to polje za razliko od polj znanstvena odličnost, družbeni in gospodarski vpliv in mednarodna vpetost, omogoča vsaj osnovno oblikovanje besedila).

Družbeni in gospodarski vpliv

Glej poglavje 3 zgoraj: Izvajanje načrta in doseganje strateških in dolgoročnih ciljev z vidika družbenega in gospodarskega vpliva.
(Zaradi preglednosti in lažje berljivosti smo načrt izvajanja v celoti vključili v prvo polje točke C, saj to polje za razliko od polj znanstvena odličnost, družbeni in gospodarski vpliv in mednarodna vpetost, omogoča vsaj osnovno oblikovanje besedila).

Mednarodna vpetost

Glej poglavje 4 zgoraj: Izvajanje načrta in doseganje razvojnih, strateških in dolgoročnih ciljev z vidika mednarodne vpetosti.
(Zaradi preglednosti in lažje berljivosti smo načrt izvajanja v celoti vključili v prvo polje točke C, saj to polje za razliko od polj znanstvena odličnost, družbeni in gospodarski vpliv in mednarodna vpetost, omogoča vsaj osnovno oblikovanje besedila).